

HRUBČANSKI ZVON



MESEČNIK ZA
KNJIŽEVNOST
IN PROSVETO

x.

1908

Vsebina oktobrskega zvezka :

1. I. C.: <i>Bolnik</i>	577
2. Milan Pugelj: <i>Med gorami</i> . (Konec.)	578
3. Dr. Jos. Tominšek: <i>Slavna in bedna Italija</i> . (Dalje prihodnjič.)	585
4. M. P. Nataša: <i>Pomladne slutnje</i>	593
5. Vojeslav Molè: <i>Dvogovor</i>	594
6. Janko K. S.: <i>Plameneče srce</i> . (Konec.)	595
7. Vladimir Levstik: <i>Sonet</i>	600
8. Dr. Bogumil Vošnjak: <i>Slovanski shod v Pragi</i> . (Konec prihodnjič.)	601
9. Marica II.: <i>Rdeče rože</i>	607
10. Josip Premk: <i>Na podružnici</i> . (Konec prihodnjič.)	608
11. Vojeslav Molè: <i>Ob solnčnem zatonu</i>	617
12. Podlimbarski: <i>Iz starih zapiskov</i> . (Dalje prihodnjič.)	618
13. C. Golar: <i>Večna ljubezen</i>	624
14. Fr. J. Dolinar: <i>Sredi noči</i> . (Konec prihodnjič.)	631
15. Vojeslav Molè: <i>Elegija</i> . — <i>Beatrice</i>	635
16. Književne novosti.	
<i>A. Aškerc: Dragotin Kette: Poezije. — Ivan Prijatelj: O kulturnem pomenu slovenske reformacije. — Abditus: Reformacija in socialni boji slovenskih kmetov. — Dr. Karel Verstovšek: Dr. Matija Prelog. — Gabriel Majcen: Zgodovina Jarenine v Slov. gor. in zajedno kmetskega stanu na Spod. Štajerskem. — Knjige „Družbe sv. Mohorja“. — Dr. Fr. Ilešič: Anton Kaspert: Časopis za zgodovino in narodopisje. — Dr. Jos. Tominšek: Petrič: Vaclav Beneš-Šumavský. Brodkovski odvetnik. — Dr. Jos. Tominšek: Maretič: Publike Ovidije Nason: Metamorfoze</i>	636
17. Gledišče.	
<i>Slovensko gledišče</i>	639
18. Splošni pregled.	
† <i>Josip Šuman. — Osemdesetletnica Tolstega. — Slovenska Matica. — „Otrok“</i>	640
<i>Listnica uredništva</i>	640

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po eden pot na mesec v zvezkih ter stane vse leto 9 K 20 h, pol leta 4 K 60 h, četr leta 2 K 30 h.

Za vse neavstrijske dežele po 11 K 20 h na leto.

===== Posamezni zvezki se dobivajo po 80 h. =====

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Valentin Kopitar.

Upravništvo v „Narodni tiskarni“ v Knaflovih ulicah št. 5. v Ljubljani.

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.



Bolnik.

Fant je videl rožo čudotvorno,
v sanjah jo je videl daljnožarko —
vzdramil se je in je šel na pot.

Vse po stezah, po širokih cestah,
preko polja, po visokih klancih;
kopnenje mu je pot kazalo —
čarodejka, tiha bela vešča
je krščansko romala pred njim.

Dolga leta. Lica so splahnela,
oslepele so oči, noge so
ob kantonih že omahovale;
kopnenje samo je ostalo —
star je bil, še predno je bil mlad.

Fal, tako!

Navsezadnje, Bog se ga usmili,
se je zgrudil ob cesarski cesti —
takrat se je prikazala slepcu,
videl jo je ob poslednji uri,
preko jarka je iztegnil roko,
trudna roka pa je padla v prah . . .

Zdaj sem vse spoznal in vse sem videl —
in gorje mi, da se je zgodilo,
in gorje mi, da ležim bolan!

I. C.

Med gorami.

Spisal Milan Pugelj.

(Konec.)

III.



pomladanski dan je. Sneg se je umaknil iz dolin, samo še gorski vrhovi nosijo bele kučme, ki se trgajo ob robu v dolgih kosmih in ginejo od dneva do dneva. Po gozdnatih rebrih curlja vsekrižem voda; na vsakih deset korakov se blesketa živahen curek, ki se vije med mahovjem in koreninami kakor srebrna kača. Tuintam je že ozelenel holm, nova sveža in živazelena trava ga je prerasla, tak je, kakor bi ga pregnil s svileno preprogo. Ptiči pojo vsekrižem. Po vrhovih še golega drevja kriče vrane; njih glasovi niso tako zoprni kakor po zimi in v snegu, razposajeni so, razigrani, skoro šegavi. Kosi žvižgajo po grmovju, rumeni kobilarji po visokih smrekah, niže spodaj blizu vasi se oglašajo vsevprek razposajeni ščinkavci.

Od žganjarne po rebri doli koraka Lukež, na levo in na desno se ozira, mehur iztakne zadaj izza pasa, kratko pipo vzame iz žepa, v mehurjevem ustju jo drži in tlači s tobakom.

Godec Šimen, stari trobentač s Kukovine, pride od desne, zastavi mu pot in pohvali vreme, ki se smeje naokrog kakor zdravo dete.

„Kako, Lukež, kako je?“ — pobara. „Kaj počnete na domu, kaj je z mlado brez moža?“ —

„Prebije se!“ — odgovarja Lukež. „Kakor je Bog dal! Nesreča je, kaj hočemo?!“ —

Šimen gre svojo pot na levo, Lukež spravlja mehur za pas, pipo vtakne v usta, v oprsni žep poseže, troje žveplenk prinese iz njega, obstane, desno nogo dvigne, potegne ž njimi ob stegnu, ščiti plamenček z roko, prižiga tobak in vleče dim siloma iz pipe.

Že je v dolini, že se vidi vas, na obeh straneh leži polje, kmetje orjejo, na desno stopa za plugom oče Gazvoda, bič vihti in kriči nad volí.

„Bog daj srečo! — zakličé Lukež. „Da bi rodilo, Bog daj!“ — „Glej ga!“ — se razveseli Gazvoda — „glej ga Lukeža izpod hriba! Kako pa z očetom, no, kako pa z mlado?“ —

„A — da!“ — pokima Lukež z glavo. „Živi se, privadili se bomo!“ —

In tam niže spodaj stoji sredi polja z ogromno sevnico v roki debeli oče Cepuder, moder predpasnik ima na sebi, šele rahlo spomladansko solnce sije nanj, pa mu je obraz tako poten kakor v avgustu.

„Bog daj dobro letino!“ — kliče Lukež, pipo drži v ustih in izpušča pokoma dim iz njih.

„Kam, Lukež, kam?“ — izprašuje kmet, z roko grabi v veliko sevnico in siplje naokoli.

„V vas!“ — govori Lukež, kakor bi se izgovarjal. „Trega tega in onega, vedno treba. Zdaj soli, zdaj olja za svečavo, zdaj mazila za škornje — vedno se potrebuje.“ —

Dalje stopa Lukež sredi polja, v tla gleda in misli svoje. In meni se sam s seboj; kar si misli, to si pripoveduje.

„Pride“ — govori — „vrne se kakor deseti brat, svetopisemski izgubljeni sin. Pa stoji pred teboj, pa te prosi odpuščenja. Njo prosi — ženo, očeta, mene — hlapca. Tako je! Gospodar hlapca! Pa se ne more gledati: grem, izgubim se za oglom.“ —

Lukež besediči, počasi hodi, pipo prižiga vnovič in se praska po poraščenem licu.

„Nagle jeze je“ — pravi — „pa si ne more pomagati. Vzkipi kakor voda: zdaj led, zdaj krop! Ni sam kriv, trdi! Kajpadane! Natura je kriva, rojen je tak. In pijanost! Vino, ki omamlja in vtepa v glavo neumnost. Ali žalostno je! Ne naprej; ne nazaj ne moreš: kakor bi bil zaklet! Sam si ne moreš pomagati in tudi drugi ti ne morejo. Čakaj in trpi! Če se kdaj rešiš, dobro, in če nikoli, tudi dobro! Molči in vdaj se! In drugi s teboj! —“

Lukež se ustavi sredi pota, sede na posekano drevo, ki leži tik jarka, enakomerno kadi in naglas misli.

„Vrne se, kakor bi ga prinesle sape. Pogledaš, okreneš se in stoji pred tabo! Suh je, bled, slaboten kakor bolnik. Kaj me ne poznaš? — vpraša — Kaj me ne maraš poznati? — Nič vesel ni njegov glas, nekam težko govori, opravičuje se, prosi oproščenja. Pa nič ne pomaga oproščenje! Minulost stoji kakor skala in se ne da izbrisati! Gledaš spravo, pa veš, da je zastonj! Prepozno je. Veš vse, gledaš, ne moreš prenašati. Na plano stopiš, izgineš za oglom.“ —

Lukež se trudoma dvigne, stopi na pot in koraka počasi dalje.

Solnce mu sije v lice, smeje se z neba, tako prijetno grejejo njegovi žarki kakor miłost božja. Vsenaokrog sama spomladanska luč, sama rahla sreča, njen smehljaj razlit vsenaokoli.

Lukež stopi na cesarsko cesto, postoji, pomisli in krene proti krčmi, ki se veselo beli naravnost sem od križpotja. Gre, pride vanjo, pozdravi med durmi, in gospodar Kljukar, ki sedi z velikimi, okroglimi naočniki konec nosu za mizo in prebira pratiko, pogleda preko zaprašenih stekel, živahno odzdravi, postreže s pijačo in prisede. Tudi stara baba — njegova žena — pride v sobo, dvigne levi rob umazanega predpasnika in ga zatakne za desno stran pasu, sede na klop k peči in prične pogovor.

„Kako pa, Lukež?“ — izprašuje. „Kako pa je pri vas, kam si pa namenjen?“ —

„Tako je pri nas“ — reče Lukež — „kakor mora biti. Človek dela in ukrepa, pa je včasih božja volja taka, da mora biti narobe! — Pa v vas grem“ — dostavi. „Kupovat grem: tega in onega je treba!“ —

Tudi gospodar Kljukar se oglasi:

„Jaz sem že takrat dejal žganjarju, da ne bo prav, že tedaj, ko je jemal zeta. Ne pojde in ne pojde — sem odsvetoval. Saj že tako gleda, kaj ne? Kakor volk! No, vidiš!“ —

„Nič ni tisto“ — odgovarja Lukež — „nič! Dober fant je — poznam ga do dna. Samo to napako ima, da je nagle jeze. Razjezi ga, in udaril te bo brez pomisleka. Kresnil te bo, če si mu tudi rodni oče! Prirojeno mu je, ni njegova krivda. Pa mu je v pogubo. In vino zamamlja človeka: tega spravi v dobro voljo, drugemu sili solze v oči, tretjega napravi besnega kakor žival, ki nima pameti in ne ve, kaj dela. Zlo je raztreseno po svetu kakor droben prah, ki ga ne vidimo. Pravijo, da ga je vrag nasejal. Skrito je in nevidno, pa človek ne ve, kje ga dojde ali pričaka. In tisto je tudi: ljudje smo! Ti imaš svoje slabosti, tvoj sosed svoje in jaz svoje! Tudi Zavrtin je človek in jih tudi ima. Pa bo že sam s seboj opravil! Niti jaz niti ti ne bova delala zanj, ne namesto njega trpela!“ —

Zunaj v veži se začujejo koraki, duri se odpro in logar stopi v sobo. Lovsko puško položi po dolgem po mizi, k Lukežu sede in naroči vina.

„Izpod hriba si ti“ — vpraša — „kaj ne? In Lukež ti je ime!“ —

„Tako je“ — odgovori Lukež, pije in se obriše z rokavom okrog ust.

Logar bobna s prsti po mizi, najprej premišlja, in ko prične pogovor, ponudi Lukežu svoj kozarec.

„Vzemi in pij!“ — reče. „Zgoraj imate samo žganje! Naveliča se ga človek; dobro je včasih vino za izpremembo!“

„Tako je!“ — odgovori Lukež in pije.

„In sami ste zdaj zgoraj“ — nadaljuje logar. „Oče, ti pa Marjeta. Pa živite sami zase! Kaj hočemo! Kar človek napak napravi, se ne da včasih popraviti. No, pa vam tudi ni krivice! Pozabilo se je in se bo še bolj pozabilo! Pa privadi se človek, vsega se privadi!“ —

Logar neha govoriti, iz svoje steklenice natoči Lukežev kozarec, Lukež se brani, nazadnje pije in postaja dobre volje.

„Starec sem“ — pravi — „vidi se. Izpijem dva kozarca vina, pa mi gre kri v glavo kakor mlademu dekletu, ki je prvič s fantom na samem. Vroče mi postaja in v glavi se mi vrti — glej ga hudirja! Včasih pa smo pili drugače: tri bokale vsak, pa smo šele pričeli peti!“ —

Lukež pripoveduje in se smehlja, logar posluša in toči.

„Nehaj, mladi prijatelj, nehaj!“ — ga ustavlja Lukež. „Pijan bom, pa zaspim pod mizo. Slabo se poda pijanost starcu!“ —

In se brani in pije.

„Kaj pa mlada?“ — vpraša logar, naroči vnovič vina in nataka. „Ali se je že potolažila? Menda se ni, ko je ni nikamor na izpregled, še v nedeljo se ne prikaže!“ —

„Rado je sram dekleta“ — odgovarja Lukež — „vsi to vemo, pa noče med ljudi!“ —

Sama sta v sobi, pijeta rumeno vino, ki jima razgreva lica in razpaljuje kri. Skozi desno okno sije v sobo popoldansko solnce, na tleh trepečejo žarki, izigravajo se kakor otroci.

Logar misli, bobna s prsti po mizi, obrne glavo proti Lukežu, podpre jo z desnico in govori tiše kakor prej.

„Tako ti pravim, Lukež, lepa je Marjeta in škoda je, da se je tako zgodilo! Drugače bi želel!“ —

Lukež kima z glavo in pritrjuje.

„Lepa“ — pričinja — „tisto je resnica. Da bi ne imel pameti, bi zmotila mene — starca. Po pravici povedano, da bi me zamamila. Poznam jo, res je. Od mladega sem jo gojil, črviča. Od takrat, ko je umrla gospodinja. Pa je rasla kakor jelka v gori!“ —

„Pripoveduj!“ — veli logar, pozorno posluša in se čudno smeje. „Pij, zakaj ne piješ? Vino je, dobro vino in ne strup! In pripoveduj!“ —

Lukež se brani, pije in pripoveduje.

„Bela je po životu, kožo ima gladko kakor papir: pisal bi lahko po njej! In vitka ti je ona in ravna — a — da! Zamamila bi mene starca, ko bi mi ne bil dal Bog uma! Hvala mu!“ —

Logar toči, čudno se razburja, rdi v lica, oči mu goré, besede pije kakor v hudi žeji.

Gospodar stopi v sobo, prinese vnóvič vina in odhaja.

„Pij!“ — sili logar Lukeža in toči. „Pij, nagni kozarec in pripoveduj! Vrag me vzemi! Kdo ne bi imel te ženske rad? Da je lepa, praviš? No, govori in pij!“ —

„V desetih farah ni primere!“ — pripoveduje Lukež. „Njen obraz, poznaš njen obraz — zal obraz, ti pravim. Oči kakor dva tolarja in črne kakor noč. In obrvi in trepalnice kakor svilene. Prsi kakor dvoje sočnih jabolk — — a — da! Ne pelji nas v skušnjavo!“ —

Tiho je v sobi, samo počasno tiktakanje stenske ure, ki visi ob durih, se razlega enakomerno po prostoru, od peči pribrenči pre-zgodnja muha, leta nad mizo v počasnih in negotovih krogih, sede na rob steklenice, opoteka se, zvrne se navpik in pade v vino. Lukež jo privleče z umazanim kazalcem na dan, smehlja se in jo vrže po mizi.

„Jaz sem pijan“ — pravi -- „in ti si pijana, muha! Vidiš jo, kako je pijana, kako se opoteka!“ —

Muha se vrti v kaplji vina, prekopicuje se, počasi giblje z nogami in se postavlja na glavo.

Zunaj se nagiblje dan, solnce se umika iz sobe, samo še neznatna svetla lisa trepeče na tleh, polagoma izginja, izgine popolnoma. Okna se rdečijo v večerni zarji, bledijo počasi, zbledijo čisto, prično megleti. Naglo se mrači, kakor bi se mudilo. Iz kotov prihaja mrak, izpodriva svetlobo, ki se stiska v sredini sobe, se počasi dviga, odhaja skozi okna.

Logar se naslanja na obe roki, v Lukeža gleda in je ves vznemirjen.

„Povej mi“ — pravi — „po pravici mi povej: je nocoj doma Marjeta?“ —

„Doma!“ — odgovarja Lukež.

„Brez laži“ — se vznemirja logar — „brez laži in odkritosrčno rečeno: misel nanjo mi ne da miru. Pregarja me, peče, razburja. Rad jo imam! Mlad fant sem, pa jo imam rad!“ —

„Kako ne?“ — vpraša Lukež — „kako ne? Ko bi ne imel razuma v glavi, bi premotila mene, ki sem starec! A — da! In ti si mladič, pa jo vidiš enkrat, dvakrat — kako bi naj bilo drugače!“ —

Logar premišlja, domisli se in povpraša:

„Kam greš, Lukež, kam si se namenil?“ —

„V vas“ odgovarja starec — „kupovat grem tega in onega: olja za svečavo, mazila za škornje —“

„Kaj boš kupil za Marjeto, kaj si je zaželela?“ —

„Kajpada bi si želela, vsakdo bi si želel!“ — razlaga Lukež. „Svileno ruto, bele, šumeče robce, svetle, črne trakove. — Tako ti pravim: dekle si vedno želi. Pa je denarja pri hiši samo za potrebo!“ —

„Modre nogavice bi hotela!“ — se je domislil logar. „Kupil bi jih ji, pa bi jih obuvala!“

„Pa bi jih bila vesela, pa bi se nasmejala: hi, hi, hi! Pa bi jih obuvala!“ —

Lukež se šali kakor otrok

„Pij!“ — veli logar, toči in roka se mu trese. „Pij, pa pusti, da grem jaz namesto tebe: nogavice kupim in jih ji ponesem!“ —

Lukež se nenadoma zresni, z roko tolče ob mizo in kriči s hripavim glasom: „Ne, ne, ne!“ —

Pa nemudoma omahne, pozabi, pipa mu pade pod mizo, pobira jo, iztegne se po klopi in hoče zaspati.

„Čakaj“ — pravi logar, posadi ga pokoncu, pobere pipo, vtakne mu jo v usta, prižge jo in ga stresa za roko. „Zakaj bi ne šel, to mi povej!“ —

„Ker bi ne šel!“ — odgovarja starec, besede mu gredo težko iz ust, trepalnice mu lezejo skupaj, glava se mu poveša kakor bolni kuri. „Ker bi ne bilo prav, če bi te jaz pustil, ker te ne smem pustiti, ker — — je — — prišel — —“

Lukežu pade vnovič pipa iz ust in pod mizo, napol se vzdrami, skuša jo pobrati, pa zdrsne še sam za njo. Tam rogovili, omaguje, pomiri se nenadoma in prične glasno in enakomerno smrčati.

Logar odide, po sobi je tiho in temno. Samo tiktakanje stenske ure in brenčanje muhe, ki se je dvignila in leta nekje zgoraj pod stropom.

Gospodar pride v sobo, za njim gospodinja, napravita luč, gledata pod mizo, kjer leži in smrči pijani Lukež. Razgovarjata se o logarju, gospodinja pripoveduje, da je poslušala pri vratih, samo šepče, ko razlaga o logarju in Marjeti. In laže vmes: pravi, da jo

je videla nekoč po noči, kako je prišla in trkala na njegovo okno, kako ga ji je on odprl, jo prijel za pod pazduhi in jo dvignil k sebi. Laže in trdi, da je videla to tisto noč, ko jima je zvrгла brezasta junica tele.

„Dvigniva ga Lukeža!“ — pravi gospodar, posluša in zmajuje z rameni. „Na klop ga dvigniva!“ —

Mizo odmakneta, Kljukar prime pod ramena, baba pri nogah, Lukež stoka in se poravnava na klopi. Oči odpre, mane jih, gleda začudeno okoli, se počasi dviguje, išče nekoga po sobi, oglasi se, skoro zakliče:

„Kje je logar? Kje je?“ —

„Šel je“ — odgovarja gospodar. „Šel je; kaj jaz vem, kam je šel!“ —

Lukež vstane, se opoteče do Kljukarja, zgrabi ga trdo za roke, vleče ga siloma za seboj skozi duri v vežo in od tam preko pragu na plano.

„Pod hrib je šel“ — govori s prestrašenim glasom — „pod hrib k Marjeti!“ —

„Naj gre!“ — pravi gospodar.

„Ne!“ — kriči Lukež in ves hripav je njegov glas — „ne! ne! On je doma, Zavrtin, iz ječe je ušel, na tuje beži, pobesnel bo, ubil ga bo, ustrelil!“ —

Izpod hriba zazveni strel, oster, rezek, tenek, v tisoč odmevih se razširi nad krajino, izgubi se nemudoma kakor misel.

„Ustrelil ga je!“ — hripavo kriči Lukež. „Poznam pok, ostri, tenki pok: z medeno pištolo ga je, s tisto, ki jo je kupil za svatbo.“ —

Kljukar gleda z debelimi očmi, nič ne ve, kaj misli, Lukež sede na prag, stisne se v kot, zobje mu šklepečejo, trese se po životu, moli s hripavim, negotovim glasom: „Oče naš — —“.



Slavna in bedna Italija.

Popotni vtiski. Spisal dr. Jos. Tominšek.



(Dalje.)

odvisna od vsakega historizma pa je krasota lege mesta Palermo. Potnik, ki se pelje iz Trsta v Benetke, čaka z nervozno radovednostjo že celo uro pred prihodom, kdaj bodo začele rasti iz morja benečanske palače. Ko pa je nas pripeljal veliki parnik „Colombo“ iz Napolja proti Palermu, zjutraj okrog osme ure, je bilo takisto kmalu vse zbrano na krovu: vidno je vstajala iz vode velika masa, izprva temna, a polagoma prehajajoč v svetlejšo barvo, in višje in višje se je dvignil pred našimi očmi breg v orjaških konturah, ne le svetle hiše in sijajne palače kakor v Benetkah, ampak prava gora, strma, gola in skalovita. V to goro strme najbolj naše oči; to je glasoviti M. Pellegrino, ki ga Goethe imenuje najlepši rtič na naši zemlji. Visok je res le 600 metrov, a vsak tak meter učinkuje neposredno, ker se gora dviguje strmo naravnost iz morja, široki, ostro zasekani hrbet pa mu daje veličastnost. Kakor stražnica stoji gora nad mestom, ki se razprostira na levo po obsežni, polkrogu podobni dolini; na levi strani se naslanja dolina na še višji M. Grifone (777 m), ki pa sam ne sega do morja, ampak pošilja tja za polovico manjši M. Catalfano. Med tema gorama se v loku razpenja Palermski zaliv in takisto sta v loku zvezani z gorovjem, ki je toliko potisnjeno od obale nazaj, da nastane dolina, kopitu podobna, odprta proti severu morju, a zaprta proti jugu vročim in suhim afriškimi vetrom. Ob obali se razprostira mesto, v njega ozadju do gorskih obronkov pa poljana in pobočja tolike rodovitnosti, kakor je menda nima Evropa. Ta poljana se imenuje „C o n c a d' o r o“. Vsak centimeter zemlje je obdelan in porabljen in južno sadno drevje vseh vrst je posajeno tako na gosto, da ne zapaziš nikjer presledka med vejami in vejicami posameznih dreves in med posameznimi vrtovi. Hišice, ki so tuintam postavljene vmes, izginejo popolnoma na tem rajskem vrtu, ki ostane vrt neprenehoma vse leto, zdaj cvetoč, zdaj rodeč, ali oboje skupaj.

Zato je pač vredno iti iz Palermo čez predmestje La Rocca v Monreale, bodisi peš po precej napeti cesti, bodisi z železnico vzpenjačo; manj nas bo zanimal Monreale sám s sicer prelepo katedralo, ki ima mnogo mozaikov, in z drugimi znamenitostmi nego razgled doli na dolino, na Palermo in na morje.

Taka celoletna rodovitnost je v Siciliji le še, dasi v manjšem obsegu, na severni obali, potem ob vznožju Etne in odtod do Mesine; izven obale le na kakem umetnem vrtiču, kakor se sicilsko življenje sploh že od nekaj drži morja. — Mi smo navajeni vedno slišati, da je Sicilija prava žitnica, in stari Rimljani so jo rabili za žitnico. Res je! Vsa notranja Sicilija je eno in edino žitno polje, vse je posejano s pšenico. Nič travnikov, nič gozdov, nič grmovja, nič vrtov, le žito in žito. Silna enoličnost nastopa, ker ni posameznih kmetij in hiš s pestrostjo poslopij ter sploh človeškega obličja; kajti poljedelci stanujejo vsi skupaj, daleč v kaki vasi ali tudi v velikem mestu, odkoder hodijo na delo. Živine rede vobče malo, ker nimajo travnikov, da bi jo krmili v hlevih. Ta enoličnost pa postaja naravnost pustinja v poletni dobi, ko silna vročina ob pomanjkanju vode v teh vulkanskih tleh vse posuši in požge. Žito je požeto in Sicilija postane ogromno, sivo, nepretrgano strnišče. Posejati polja seveda ne morejo, niti ga ne gnoje med tem časom, ker njiv sploh ne gnoje. Kdor torej v teh časih kakor jaz prepotuje Sicilijo, ta dobiva od dežele v celoti žalostne vtiske. Polje se očitno ne obdeluje umno; kmetovo orodje je še sila primitivno, in kmet tudi nima nagona, da bi si ga izboljšal, saj je le delavec, posestnik pa je kak velikaš, ki živi v udobnem obmorskem mestu. Drugače je seveda ob setvi in žetvi! Vendar bi se s primerno oskrbo tudi v ostalem delu leta rodovitno vulkansko polje gotovo dalo zbuditi iz svojega mrtvila. —

Obrtnost, gostejše naselbine, rudokopi (Sicilija ima silne zaklade žvepla, ki se ne izrabljajo dovolj), to bi pomagalo tudi kmetijstvu; tako sem ugibal, ko sem se peljal proti mestu Castrogiovanni, ki leži prav sredi otoka na vzvišenem griču. Odtod je nepopisno lep in obsežen razgled čez skoraj ves otok, mi pa se obračamo le na eno stran, proti vzhodu: tam kraljuje nad vsem obzorjem široki, mogočni stožec Etne. — Starinoslovci iščejo pri tem Castrogiovanni slavnega starogrškega svetišča Demetrinega. Umevno je, da so tu — ležalo je tu prestaro mesto Enna — častili boginjo poljedelstva; kajti baš ta okolica je bila naravnost čuderno rodovitna, če verjamemo starim poročilom, in še dandanašnji se, tudi v poletju, zelo

razlikuje od pustinskih ostalih delov osrednje Sicilije. Vendar stara slava nima pravega potomstva; o omenjenem svetišču ni sledov več in tujec, ki pride sem, stori najbolje, ako obeduje v restavracijskem vozu brzovlakovem; v mestu samem mu bo postreženo mnogo slabije . . . Neznansko vroč dan je bil, ko sem dospel sem, a pozabil sem vse neprijetnosti, ko sem gledal na Etno in pil steklenico žarnega vina, ki je zraslo prav na vročih tleh tega orjaškega velikana. Največji napredek za Sicilijo je, da ima precej in dobrih železnic. Ob vsej severni, vsej vzhodni in nekako do tretjine ob južni obali otoka vodijo izborno izpeljani tiri s točnimi in hitrimi vlaki; nadalje pelje proga preko Sicilije, od Palerme v Catanio in tri glavne proge preprečkavajo otok; manjših, ki vodijo samo v kak določen kraj, je več. Na železnicah in tudi po parnikih se vozimo kakor pač kjerkoli v Evropi; potujočega občinstva je vedno mnogo, ker je hoja v brezsenčju in prahu ali blatu neprijetna in vožnja z vozom naporna in draga. Nekako svobodneje se pač kretajo vsi potniki, a morda najmanj domačini; vsaj pijače ima vsakteri s seboj, in sicer vina, ki ga pijejo tudi otroci; voda je slaba, gorka, često diši kakor po žveplu in ti more nakopati mrzlico malarijo, ako nisi utrjen in se malo prehladiš.

Vsled železnice bo polagoma vse bolje; prej je bilo potovanje v Siciliji vprav nekaj izrednega, kar je zahtevalo vztrajnosti, poguma, mnogo časa in še več denarja. Vedno najemanje voz, prenočevanje v kaki borni koči, beračenje za — jed in pijačo: kdo more in hoče v takih odnošajih potovati preko Sicilije? Vsak bi se že ustrašil, ko bi ne bilo romantičnih čutov, ki ga silijo baš sem in ga navdahnejo tako, da ne čuti neugodnosti. V večino izmed slavnih starih naselbin se da zdaj priti brez posebnih težav: v Girgenti (stari Agrigentum) nas pripelje železnica, da si ogledamo velikanske katakombe in ostanke raznih ondotnih templjev, zlasti Konkordijinega; Trapani (Drepanum) je velika postaja in odtod se gre takoj na glasovito goro Eryx (zdaj Monte S. Giuliano); Marsala je zaradi vina svetovno znano mesto s 60.000 prebivalci in z velikim prometom, ležeče na prostoru starega Lilybaea. Blizu svoje železniške postaje je Milazzo (Mylae) na severni obali itd. Sitna pa je še pot v Selinunt, ker je tja jako daleč od postaje Castelvetro; zato posečajo popotniki njegove obsežne razvaline templjev manj, nego bi jih sicer. Takisto več ur daleč je tudi v Segesto (iz Castallammare). — Največ prometnih zvez je na vzhodni obali od Mesine preko Catanie pa dol do Sirakuz in okrog Etno.

Umetnin v ožjem pomenu ima Sicilija vobče malo, bodisi modernih ali starih; večja muzeja sta le v Palermu in v Sirakuzah, ki se pa tudi nikakor ne dasta primerjati z velikimi v pravi Italiji. V prvi vrsti zanimiva je Sicilija zaradi svoje pokrajinske slikovitosti in tu je ostala neizpremenjena v tisočletjih; zato si hodimo sem ogledovat osobito lego imenitnih krajev ali pa kako čudesnost prirode, ki je ostala do današnjega dne. V Sirakuzah n. pr. nas najbolj zanima vrelec Aretuza, pri starodavnikih mnogo opevan, češ, da je vila Aretuza pod morjem pribežala tu sem iz Grecije; niti tukajšnje katakombe in „latomije“ (kamenolomi) nas ne mikajo toliko in še manj mesto samo, ki je s svojimi 20.000 prebivalci le senca mogočnih starih Sirakuz s pol milijonom ljudi. Prav cvetoče mesto pa je Catania, s 150.000 prebivalci drugo mesto v Siciliji, a z neznatnimi ostanki iz pretekle dobe. V tem zelo prometnem mestu bi bilo prijetno bivati, ko bi (v poletju!) tu ne razsajala malarija, ki ima svoje ležišče v obširni ravnini „Piana di Catania“ z močvirnim jezerom (Lago di Leontini).

Veliki preobrati so se vršili v Siciliji; narod za narodom je prihajal v to križišče med Evropo, Azijo in Afriko, dvigala so se in propadala mesta, a nepremakljiva v svoji mogočnosti in v svojem silnem vtisku na človeka je ostala Etna. Pred tisoči let so mornarji raznesli povest o tej gori med strmeče rojake in pesniki so jo ovenčali s cvetjem svoje poezije. In ko dandanes moderen tujec, vsled udobnega svetovnega prometa malomaren in blaziran napram prirodnim čudovitostim, zagleda od koderkoli to orjaško ognjeno goro, višjo, nego je naš Triglav, a v vseh njenih 3279 metrih višine pregledno od tal do temena, spodaj temnozeleno, a z bogatimi nasadi, potem črno v pusti lavi, a na vrhu blestečo v snegu, nad celim velikanskim, čisto zase stoječim, v podnožju 145 km širokim stožcem pa večni dim, vedno menjujoč svojo obliko: to prešine tudi njega in globoko v srcu veruje v tiste grške bajke o Kiklopih in Hefajstu, ki jih ne veruje razum. Večina tujcev se pač zadovoljuje z gledanjem z nižave; to je jako olajšano, ker vodi posebna železnica okroginokrog gore. Turista seveda mika, da bi zlezal na vrh; a tura je silno draga in zamudna, ker je tu tujec izroččen z dušo in telesom raznim vodnikom, nosačem, voznikom itd., ki delujejo složno v izkoriščanje popotnika. -- Kdor nima časa in denarja, ta pač ob vožnji pri Etni in v vseh mestih ob njej (Catania, Acireale, Giarre, Taormina) obrača hrbet vsem drugim znamenitostim, celo krasni morski obali in gleda le v Etno, kakor sem to storil jaz.

V takih krajih ne maramo tekati za muzeji in za kakim razvaljenim zidovjem! Priroda je močnejša in nam prevzema vse bitje. Skoraj hvaležni smo potresu iz leta 1783., da je n. pr. Mesino popolnoma razdejal; zdaj je mesto sezidano na novo in nima skoraj nič posebnosti in muzej ni prav nič bogat. A kaj to pomeni napram krasoti Mesinskega preliva (faro di Messina)! Najbolje je seveda se peljati v sredo tega preliva, ki je na najožjem mestu 3285 m širok, torej prav toliko, da lahko izborno pregledamo obestranski svetloskalnati strmi breg; parniki vozijo redno na obe strani za malo denarja, na velikanskem splavu se prepeljavajo celo vlaki iz Sicilije v Kalabrijo (v Reggio in v bližji S. Giovanni) ter nasprotno. Morje je tu vedno toliko nemirno, da se svetlika v solnčnih žarkih, in zdi se nam, kakor bi teklo skozi široka vrata. In res se pretaka; odtod izvirajo hudi vrtinci na sicilski strani, ki se vsakih šest ur menjavajo na severozapadu in jugozapadu. Ti vrtinci so posebljeni v strašni pošasti „Požiralki“ (Charybdis), ki so se je bali grški ladjeplovci. Na italski strani pa preže strme, ostre čeri baš nasproti šiljastemu končaju Sicilije s svetilnikom. Na eni izmed takih kalabrijskih skal leži mesto Scilla, z istim imenom, kakor ga je imela druga pošast, ki je baje požirala tiste mornarje, ki so, umikajoč se Haribdi, prišli preveč v njeno obližje . . . Pošasti zdaj ni več, mirno vozijo parniki na vse kraje in se zibljejo jadrnice; Scila in Haribdis pa požirata na obeh obalah potnikom složno le — denar!

Potovanje v Sicilijo dandanašnji ni nikako veliko podjetje. Goethe se je vozil iz Napolja v Sicilijo cele štiri dni, in dva dni ni mogla ladja pristati k bregu zaradi nemirnega morja in cele dneve ni nihče izmed potnikov mogel na krov. Zdaj nas pripelje parnik isto pot varno v kakih dvanajstih urah. Priporočati pa je vendar, da si izberemo dobro vreme; kajti morska bolezen deluje zdaj prav tako kakor pred sto leti. To sem izkusil! In ne upre se ji najupornejši želodec, ako pritisnejo hudi sicilski viharji. — Prenese se sicer tudi ta slabost; hudo je le to, da je za potnika sicilsko vprašanje vedno — denarno vprašanje!

IX. V nebeškem Napolju.

„Benetke so bogate, Genova je ponosna, Florencija dražestna, Rim veličasten, a Napolj nebeški!“ Tako so govorili Italijani v preteklih vekih, ko so v teh mestih bile obenem osredotočene mogočne

države. Taki narodni izreki so za svojo dobo povsod tako dobro pogojeni, kakor je slovenski o „beli“ Ljubljani in „črnem“ Kranju, in se kraja radi primejo tudi za pozneje takó trdno, da mu postanejo svojski.

O „nebeški“ krasoti Napolja kar ne sme dvomiti, kdor hoče veljati za poznavalca zemlje, in tudi tisti, ki se niso nikoli učili nič italijanščine, se znajo glede krasot Napolja odrezati z že stereotipnim stavkom: „Vedi Napoli e poi mori!“ Napolj sem videl, torej rad umrem? Ne! Ta oblika bi za temperamentnega Italijana bila premila; on naravnost zapoveduje: „Poglej Napolj in potem umri!“ — Kdo bi se torej čudil, da se bližamo temu mestu s silnim pričakovanjem; naj bomo tudi potem razočarani, kakor je bil n. pr. Oton Ivekovič, ki v lanskem „Kolu“ Matice Hrvatske govori le z ogorčenostjo o silnem slavljenju napoljske krasote, češ, Spljet in njegovo morje je lepše nego to toli slavljenjo italijansko mesto. Ves vtisk je pač odvisen od raznih stranskih okolnosti, v prvi vrsti od vremena. Ob slabem vremenu se redno konča človeško navdušenje in njega do-
vzetnost: če pa je nas v „solnčni“ Italiji premočil hud naliv ali nas je — kakor Ivekoviča — v „vroči“ Italiji prav neusmiljeno zeblo, dasi smo oblekli zimsko suknjo, potem nas kaj hitro mine zmisel za „Vedi Napoli . . .“ itd., ako nas ne greje absolutna, aprioristna navdušenost, ki zaduši občutek za vse neprijetnosti.

Meni se ni bilo treba siliti k občudovanju in njega polubratu: čudenju; zadela me ni niti najmanjša neprijetnost, dasi sem bival v mestu in pohajal v okolico teden dni. Spoznal sem s posebnim zadoščenjem hitro, da sem zdaj v osrčju Italije, in sem se namenil z ljudstvom postopati, kakor je vajeno o n o, in ne, kakor sem vaje jaz; saj tudi to ljudstvo v svoji v mnogih ozirih še nedotaknjeni pristnosti ima pravico do svojih kretenj, ki ni da bi morale biti zato že zavrgljive, ker se razlikujejo od naših. In posrečilo se je! Hodil sem povsem brezskrbno tudi zvečer po tistih strmih, ozkih soteskah, ki niti ne zaslužijo imena ulice in kamor nas svare zaiti. Vse je ležalo tam po tleh razstavljeno: pohištvo, obleka, ki jo je krpala za silo oblečena ženska, olupki melon, stari čevlji, ki jih je obdelaval čevljar seveda na ulici (v svojem temnem, pritličnem stanovanju bi ne videl nič), vmes so se izprehajale koze, kokoši, psički — sploh, prava narodopisna razstava je napolnjevala take ulice s predmeti, ki si jih moremo misliti in ne moremo!... Toda: mari se naj uveljavlja tu kaj prislovica: „Vedi Napoli . . .?“ Je li to krasota? Krasota v navadnem pomenu besede ne, a občudovanje

se zbuja kljub temu! — Šel sem mirno preko take ulice, tu malo postal in se izognil kaki mamici, ki je nesla težko butaro na glavi in dete v naročju, često prestopil brhkega otročiča, sicer umazanega, a dobro razvitega! Kako so se mu zaiskrile črne oči, če sem se mu spotoma nasmehnil ali tlesknil s prsti! In glejte, tako sem se uslužil celi ulici in niso me nadlegovali. Vrhutega sem si moral reči: To je vaško življenje v velikomestni obliki! Krika in vika je toliko, da ne razumeš svoje besede, a med tem vpitjem mnogo pridnosti! Lenuha ni videti nobenega; otročiči jedva shodijo, pa že opravljajo domače posle. — Drugače je pozno v noč. Tedaj so te ulice prav tako tihe, kakor so bile po dnevi glasne, in zdaj se tod potikajo propalost, pregreha, hudodelstvo; a to velja za podobne stranske ulice vseh velikih mest! Napolj pa je po številu prebivalcev prvo mesto v Italiji, šteje jih okroglo 550.000, in baš v takih zakotnih ulicah z visokimi, strmimi hišami je stisnjenih na tisoče ljudi.

Ko sem nekega večera šel mimo ene izmed teh ulic, vidim jo z nebrojem lučic razsvetljeno. Na mnogih krajih so bili preko nje od hiše do hiše v višini kakih treh metrov napeti obroči in na njih so bile pritrjene pisane luči skoraj stikoma. Po ulici se je trlo ljudstvo v silni gneči, mnogi z lampijoni, v sredini ulice pa je bil postavljen preprost oder in na njem so sedeli godci škripači, neumorno trobeč in trsajoč. V vsakem koticu ulice so bila postavljena majhna železna ognjišča, in tu se je kuhalo, cvrlo in peklo! Kuhač je težko ustrezal vsem; kajti spekel je vsakemu sveže pecivo, podobno našim gorenjskim „bobom“, pomolil mu ga je v roko in, če je želel, mu še priložil v pest makaronov, ki so se kuhali zraven v velikem kotlu. — Krik in vik pa, da nikoli takega! Vendar povesod primerna dostojnost. — Kaj pomeni taka veselica? Nič drugega nego pristno vaško idilo sredi tega polmilijonskega mesta: dotična ulica je praznovala obletnico svetnika, ki ji je posvečena, torej pravcato „žegnanje“, samo da se vrši zvečer in ne po dnevi, kakor smo tega vajeni mi, in da se lahko ponavlja več večerov. Ker je takih ulic mnogo, zato skoraj ne preteče dan, večer, da bi se nam ne nudila prilika, ogledati si kaj takega. Brezskrbno se moremo pomešati med množico; kajti pijancev in prepiralcev vsaj jaz nisem zapazil nikjer: Italijan je tu vesel, če se more najesti, pijačo mu nudi vodovod, ki ima dobro vodq, da jo tudi tujec sme brez skrbi piti, dočim se je naj v drugih mestih (tudi v Rimu!) skrbno varuje.

Tako je treba stopiti med ljudstvo in, če mogoče, čutiti ž njim, uvažujoč njegove razmere; potem mu ne bomo krivični. Ne bomo ga pa tudi tehtali z zlato tehtnico, ampak z navadno branjevsko; spoznali bomo njega dobrasrčnost in se brez ogorčenosti ozirali na njegove nam nenavadne šege. Res pa je: kdor pozna Italijo le po vtiskih z glavnih ulic velikih italijanskih mest, ta se bo po prvih korakih ogorčen in s studom obrnil iz take vaške ulice v Napolju.

Nasprotji sta si sicer jako blizu. Od glavne prometne ceste v Napolju, od „via Roma“ (starejše in navadno ime ji je „via Toledo“), ki s svojo premo črto — od juga proti severu — preseka celo mesto v dva kosa, se odcepljajo na obe strani, posebno proti zapadu strmo v gričevje ozke ulice druga za drugo; domačin jih niti ne imenuje „ulica“ (via), ampak „salita“ ali, če se dvigajo po stopnicah, „gradoni“ ali „rampe“. Po „via Roma“ se peha in šeta imenitni in ničemurni svet ter mednarodno trgovstvo, šumijo svilnata krila in tiho stopajo gumovi podplati; zavij le okrog ogla v stransko ulico — in na vasi si med bosopetniki ter kratkosrajčniki in brez-srajčniki!

Krasno vreme je bilo tiste dni v drugi polovici julija, ko sem zahajal v „via Toledo“ opazovat ljudi in gledat izložbe ali med potom na pošto in v muzej. In le ob takih dnevih je vredno stopati po tej ulici, bodisi v jasni solnčni svetlobi ali ob bogati večerni razsvetljavi. Kajti ulica sama nima nič znamenitega; v prvi vrsti zanimivo je opazovati ljudi, te pa moreš v njih lahni opravi občudovati le ob lepem vremenu. In so med njimi postave, ki zaslužijo občudovanje. Že med potom iz Rima v Napolj, onostran Kapue zasledujemo, da postaja ljudstvo tipično drugačno: bolj vitko, žilasto, z ožjo glavo; posebno lepe so oči, temnorjave in pogosto malo postrani stisnjene, kar jim daje sanjaški izraz, najbrže dediščina sorodstva z afrikanskimi narodi. Ako imamo srečo, videli bomo kakega svojega sobrata ali kako sosestro tolike popolnosti, da bi, ko bi bili umetnik, vzkliknili tudi pri tej priliki: „Vedi Napoli...“ — V mojem času je bil za to ugoden položaj: milo vrme, ne vroče, ne hladno, da bi se najrajši nastanil kar na prostem kakor na tisoče Napoljčanov.

(Dalje prihodnjič.)



Pomladne slutnje.

Pomladni šum v gaju, dehtenje rož
in žuborenje pomladnih vod —
Spomin na vesno, ah, kratka pot
skozi mladost — en sam sprehod! —

Pod palmami vije se senčna pot
in v zlatih žarkih tulpe blesté . . .
Ti prišel si mimo zamišljen, bled
in od takrat mi boleha srcé —

* * *

Mehka bledoba na licih
in mir in blažen smehljaj! —
O, daj mi mehko bledobo
in v srce mir mi daj!

In s tvojo mehko bledobo
in s tvojim smehljajem v očeh
s svetá preženem vso zlobo
in strast in izbrišem greh . . .

* * *

Ali ti znano, da hrepenenje
moje duše umira z menoj? —
Šla bi za tabo v kraje neznane
do smrti utrujena za teboj!

Šla bi za tabo srca pobožnega,
čistih misli, vedrih oči . . .
šla bi za tabo lica rožnega,
lica rožnega, kakor si ti!

Šla bi za tabo ure večerne
v sen skrivnosten — vtopljeno okó . . .
Šla bi vse steze neizmerne —
koder človeške noge gredo . . .

In kadar duša tebe mi najde,
najde si srečo, najde pokoj . . .
In brez tebe v večnem iskanju
neutolažen duh je moj!

* * *

Saj vem, na svetu ni kraja,
da se srečava spet . . .
Pomlad za pomladjo odhaja,
umira za cvetom cvet! . . .

Saj vem — na svetu ni kraja! —
A jaz te iščem povsod . . .
od zemlje do svetega raja
ljubezen gre križevo pot . . .

* * *

Ve ptičke drobne, v vejah žvrgoleče,
kaj daljno že pomlad ve slutite?
V poljubih solnca, v rožah hrepenecih,
nemara v dihih ve jo čutite? —

Oh, sluti se pomlad — in v srcu čuti, —
nje topli dih še v dušo prihiti . . .
O, Bog ljubezni, daj, kar srce sluti:
en sam poljub njegov — a do krvi! . . .

M. P. Nataša.

Dvogovor.

In jader belih niste vzrli vrh morja?
„Ne, sokol le je tonil v svitanju neba.“

In grom topov donel v obrežja skalna ni?
„Ne, val le rušil je osamljene čerí.“

In ni krik zmaganih ihtel skoz bojni mrak?
„Ne, z gromom vzduh je polnil mračen le oblak.“

In pesem zmagonosna k nebu ne kipi?
„Ne, val le nad mrličí smrten spev šumi . . .“

Vojeslav Molè.

Plameneče srce.

Spisal, Janko K. S.

(Konec.)



kozi začrnela okna je zasijala zlata luč. Na sivi, razprhli steni nad Jeričinim ležiščem se je ujel snop žarkih pramenov, izlivajočih se z iztočnega neba, iz daljnega, toliko mračnih dni že snivajočega solnca.

Zastrmele so oči bolničine: Glej, zagoreli so gori na steni štirje četverokoti, ki jih sorazmerno delita dve medsebojno pravokotno se križajoči črni progji... Glej, čudo... čudo, — svetlo površino je obsenčil — temen križ! —

Strmele so oči, razprte na široko, . . . splavale proti oknu ter naposled zaznale, da so po dolgih mračnih dneh prebujeni solnčni žarki, prodirajoč skozi četverosteklasto oknico, vtisnili na steno to čudեսno podobo . . .

In domislila se je Jerica, da je videla že šestokrat v času minolih dni takove podobe, porojene iz solnčnih žarkov ob tajnih sencah, toda zaslutila ni nikoli njih skrivnostnega izraza, zavedela se nikoli njih skrivnostnega pomena.

Na bleščeči površini — temen križ! . . .

Da, danes čuti, sluti in se zaveda živo, da trepeti nad njo znak tajnega trpljenja, vdihnjen med solnčni sijaj . . .

Da, . . . prameni solnca, vi luči nebeške sli, . . . kadarkoli ste obsijali na tem domu njo, ste videli le njeno gorje . . . Nikoli niste zazrli smehljaja na ustnah ali izraza sreče v očeh, . . . videli ste le v solzah se topečo bol, ali še večkrat in . . . naposled navadno le brezsolzno žalost ob mukah krivičnih udarcev.

Ali ljubljani tudi, kadar pošiljate svojo neznosno žgočo vročino na prašno polje ali pokošeno, že vso razpaljeno senošet . . .! Blagrovani ob spominu na lesketajoče se jutro, ko zaigrate v kapljah poletnega zelenja, odpirajoč rožam cvet in budeč ptičje speve! Hvaljeni ob spominu na lesketajoče se jutro, ko zaigrate toplo v sneženo zimsko odejo in plameneči led, da se ves razsolzi in raztaja v zlate kaplje, ki se razlijejo, bežeč pred vašim sijajem!

Solnce, . . . solnce, . . . ti skrivnostna božja luč, . . . ki te nedoume človeški razum kakor tvojega bratca meseca ne, ki sije med plamenečimi srci . . . *

Kaj si, . . . čemu si? . . . Kot sveta Trojica si skrivnostno, je rekala mamica in se spominjala one stare povesti o mladeniču, ki je premišljeval na morski obali tajno o sveti Trojici. Ves zamišljen v to neumljivo svetost, je prišel do preprostega ribiča, ki je zajemal z žličico vodo vesoljnega morja in jo pršil v kapljicah na kopno: „Kaj, ali hočeš izplahnuti morje?“ . . . se je zasmel in začudil mladenič. „Da!“ je dejal ribič in mirno zajemal dalje. „Hej, kam ti je zbežala pamet! Zajemaj večno in ne pozna se. Blazen je tvoj trud!“ . . . Tedaj pa je ribič prenehal ter mladeniča bistro pogledal v oči, rekoč: „Premišluj večno skrivnost o sveti Trojici, in ne doumeš! Blazen je ves tvoj trud premišljevanja! . . .“ In isti hip je izginil zagonetni ribič, ki je bil pravzaprav vanj pretvorjen angel . . . Mladenič pa ni nikoli več premišljeval tajnosti o sveti Trojici . . .

Solnce . . . solnce . . . tako skrivnostno in nedoumljivo čudo je tvoja topla svetloba in tvoja visoka pot od vzhoda do zahoda, . . . naj že mislijo, slutijo, govore o tebi nevedni ljudje karkoli . . .

Pozdravljeno iz srca globine, . . . ozri se, nasmehni vsaj za hipec in vsaj z enim žarkom sem doli na to v temi stoječo, zapuščeno smrtno posteljo po tebi koprneče bolnice! . . . Saj tvoji žarki ne sijejo toli visoko nad njo! . . .

Kaj pa, ko bi se malce dvignila? Morda bi te žarke dosegle oči?

Poskusila se je dvigniti na ležišču, ali bilo ji je pretežko, čutila ni več dovolj moči v otrplih udih . . . In legla je in ležala zopet mirno in ob zavesti neodoljive onemoglosti ji je gasnilo koprnenje po solncu . . .

Toda glej, . . . glej! Nova nada, vnovič oživljajoče se koprnenje! — Ali se ne pomika čimdalje niže ta ž žarno svetlobo obdani temni križ? . . .

Res, prameni se približujejo, padajo k postelji. Skoro dosežejo odejo! —

In ko je drhtelo srce v blaženem pričakovanju, je prišla hipoma svetla misel, svetlejša od svetlobe teh pramenov. Domislila se je bila oguljene, pod blazino skrite mašne knjige ter v njej one presvete podobice, na kateri gori sredi razgaljenih Kristovih prsi — odkrito zlatožarno srce . . .

Iskala ji je desnica pod blazino in izvlekla s težavo ono oguljeno, že prastaro mašno knjigo. Odprli so se zaprašeni, očrneli

listi in v solnčne žarke, ki so se ravno razlili po odeji, je padlo ognjeno Kristovo srce.

In zdaj žari, gori to sveto srce, . . . srce neskončne ljubezni. Njega žarki so svetlejši od žarkov zvezd, silnejši od žarkov solnca.

Srce neskončne ljubezni, ti mamici najdražja podoba, izročena ji v skrbno varstvo do smrti! . . . In ona ga čuva s skrbjo in ljubeznijo vse dolge dni do tedaj, ko bo tudi njeno srce vzplamenelo . . .

Srce, ki te vrlo poznajo in ljubijo le zatirani, ki so pred teboj višji od zatiralcev! . . . In ko pride čas, šine le v njih jedna srca odsev tvoje svetlobe, da jih dvigne v nebo.

Priprla je nehote oči žgočemu blesku, . . . opojno čuvstvo jo je rahlo zazibavalo, vtapljalo v lahen polsen . . .

„Ti, — slišiš?“

Vsa presenečena je odprla zopet oči ter dvignila trepetajočo dlan nad vid ji ugašajoči vir pramenov.

„Ti, — slišiš?“

Kaj?! . . . To je glas — Ivančkov, . . . res, . . . v hlev gleda, stoji ob odprtih vratih na pragu, . . . za njim hiti bela svetloba snega, . . . in ž njo polje ledeni mraz, mraz, mraz! . . . Sivka muka vsa premražena . . .

Ne spominja se, da bi bil Ivanček kdaj pogledal v hlev, odkar leži bolna v postelji. Ni smel, — ne sme! Mačeha ga ji vestno odtuja; ostro mu prepoveduje družbo ž njo in njej ž njim. Ločeno je bilo in je vedno njeno življenje od Ivančkovega: drug ne govori z drugim, tujca sta si, kot bi ne živela ob istem ognjišču in bi ji ne bil on polbrat . . . Le njenim solzam ali batinam se sme smejeti . . . tedaj ga mačeha ne pokara nikoli . . .

Kako, da je prišel danes in da jo — kliče? . . . Morda ga je pustila mačeha samega doma in mu je sedaj dolgčas . . . Kaj hoče neki?

„Pokaži!“

Kaj naj pokaže?! . . . Njegove oči zro svetlo in nepremično na postelj . . . Kam gleda? . . .

Nehote ji je vztrepetala dvignjena dlan in omahnila, žarki Kristovega srca so zopet ostro vzplamteli v oči . . . Ti žarki hite tudi v dečkove oči!

„Slišiš, — pokaži!“

Da, . . . res, . . . to sveto podobico bi videl rad! . . . A kaj bi on? Saj ne razumē, brezdvomno se mu zdi to le svetla — igrača.

„Daj mi!“

Za Boga! Njemu naj da ta najdragocenejši zaklad materin ter njen?! Da se poigra ž njim in ga potem izgubi, zavrže ali ga raztrga, oskruni?!

Nikoli!!

Pokrila ga je z obema rokama hkratu in se ozrla plašno in uporno v Ivančka.

„Nikoli!“ je jeknila zagrljeno.

„Daj mi no-o!“

Ivančkov glas je prosil že napol jokaje, zapovedujoče. Deček je uvidel, da mu Jerica noče dati one svetle stvarce, ki jo je bila ravno zakrila z rokami, in silno žal mu je bilo zanjo. Hotel jo je imeti na vsak način . . . Tako mična je in se sveti bolj nego solnce!

Polastila se ga je neodoljiva, strastna želja po njej in naposled je hipoma stekel k postelji in njegove ročice so krčevito prijele za vele, trepetajoče bolničine roke.

„Ivanček, za Boga, . . . to, . . . to ni igrača! . . . To je sveta podobica, — Božje srce! . . . Pusti, . . . pusti! —“

Jerica je jeknila zdajpazdaj z boleznim, hripavim glasom ter z obupno silo svojih slabotnih moči tiščala in branila sveti zaklad; ali brezobzirno nasilne in gibčne ročice dečkove so nenadoma prijele za rob svete podobice.

„Greh, . . . smrten greh storiš, če ukradeš, . . . raztrgaš to srce . . . Tat . . . tat . . . Bog te kaznuje! . . .“

Ivančkovi neumorno ter krčevito delujoči prsti so dosegli hipoma že pol podobice ter vlekli in naposled krepko potegnili . . .

In . . . gorje! — raztrgan je bil najsvetejši Jeričin zaklad! Pol ga je ostalo in drhtelo na odeji pod njenimi že potnimi dlanmi, pol ga je pa stiskaje držal in grbil v svojih ročicah kruti deček.

Ivanček je zdajci odskočil nekoliko vstran od postelje ter se umaknil iz žarkov solnca v temino hleva in razočaran zrl v iztrgani del podobice, na katerem je ugasnil v temini ves sijaj in blesk. To je del podobice, navadne svete podobice, malce pozlačene, kakršnih je vse polno po mašnih knjigah njegove mame. A sveta podobica je bila tudi ta Jeričina, ki jo je bil pomotoma smatral za svetlo igračo ter jo je sedaj tako grdo raztrgal.

Razblinila se mu je vsa slast, vsa vroča želja po dozdevni svetli igrači, in pri tem je zaslutil, da ni ravnal prav in da je zakrivil pregrešno dejanje.

„Zlobnež, krutejši od tatu! . . . vedi, . . . raztrgal si Božje . . . Božje srce!“

Jerica, ki se je bila v nepopisnem strahu, obupu nekoliko dvignila, je omahnila zopet na ležišče. V mrzličnem drgetanju so ji onemela usta, . . . v prsih ji je votlo grgralo, . . . zastajala ji je sapa.

Ivanček jo je tiho motril s širokim pogledom in nehote, nevedoma je izpustil iztrgani del podobice na tla ter stekel iz hleva. —

O Bog, ali se ni doigrjal le strašen sen, . . . ali je vendar vse — res, . . . res?!

Zopet jo je dvignila nepopisna razburjenost z ležišča in tresoča se desnica je hlastno prijela za raztrgani del Božjega srca na odeji, še vedno bleščečega v solncu, in ga premeknila s solnca k ustom v goreče, strastne poljube.

Njenega obraza niso dosegli solnčni prameni, in ko je zrla z begajočim pogledom naokoli, je pogledala tudi na tla, pobeljena od svetlobe snega, poljoče izza odprtih vrat, in hipoma razločno uzrla iztrgani ji del Božjega srca na tleh v medlem odsevu.

Ah, iz rok mu je padel, . . . tu je ostal, . . . ni ga odnesel s seboj oni hudobni mali, ki je bil zbežal, . . . nenadoma tih, potuhnjen, plah . . . Morda je uvidel, spoznal svoj nečuvveni greh in se ga prestrašil?! —

In sedaj leži tu ta iztrgani žar srca na umazanih tleh kot zapuščen, zavržen, da ga oskruni nesnaga, pohodi noga brezobzirne mačke, ko pride v hlev. — Ne, . . . tu doli ne sme ostati, . . . ne sme in ne sme, — dokler dihajo njene grudi! . . . Čuvati, — rešiti ga mora in mora po zapovedi materini, da vžge, razžari njega odsev ob smrtni uri tudi njeno srce v jasno zvezdo.

Ne, tu doli ne sme ostati, . . . dvigniti, rešiti ga mora, naj se ji zgodi karkoli, . . . najsi jo tudi oslabelost pahne, da se zgrudi zviška na mrzla tla . . .

Še sijejo solnčni prameni, kot da čakajo, da se zopet v njih strne raztrgano srce v prejšnji plamen.

Odkrila je rahlo svojo razcapano odejo; tajna sila, vzbujena od zavesti svete dolžnosti, je šinila v njene vele, trudne ude. Poskusila je sesti enkrat, dvakrat, . . . in naposled je obsedela, bose noge pa so se ji povesele polagoma raz postelj in se doteknile ledenih tal.

Od strani so ji padli sedaj solnčni prameni v obraz, ali ona je nagnila glavo in se umeknila solncu, da ji je v senci na tleh zopet vidno zagorel motni žar.

Tu, . . . tu leži, — zlobno raztrgan, oskrunjen! . . .

In pognala se je raz postelj na šibke noge ter se opotekla proti iztrganemu, medlo plamenečemu sijaju. A ni se mogla vzdržati; v hipu jo je pahnilo zviška proti tlom, da je pädla s trdim padcem na obraz.

Prsi so zadele ob navpik štrleč kamen, ki je sijal ob njem iztrgani srčni žar. V usta so ji stopile sladke pene; zaslutila je, da ji privre zdajpazdaj tok krvi iz njih kot zadnjič gori v zasneženem laz. Obrnila je polagoma glavo kvišku; za hip so ji na široko izpregledale oči in se zastirale v radostnem, sanjovem smehlaju.

Glej, — izpod skelečih jo grudi vstaja in se dviga v solnčne žarke — iztrgani, zavrženi žar srca in ž njim se druži enak plamen, ki je vstal ravno tam, ali sedaj prav kot iz srede razbolelih prsi. In oba plamena švigata više in više in zdajci sta se strnila, spojila, . . . in — ah, bilo je, kot da se je utrnila kvišku skozi črni strop ena sama žarno plameneča zvezda in ugasnila nad njim. —



S o n e t.

Obstal je čas pred mano sredi poti
kot temen konjik, z zemljo obkopan,
prirasle ure sodbi so na dlan
in so strmé povesele peroti.

In to je zdaj nikdar prekinjen dan,
odkar s skrivnostjo si prišla naproti
in dala si željá molčeči zmoti
in snažnim njivam duše — cvetje sanj.

Pa zdaj si mimo. In megla se roga
objemom praznim, gluhim bolečinam,
ponos pregrešeni sreblje lastno kri.

Kamenitim uram se ne gane noga . . .
Daj, Jozve moj! — povelje že višinam:
Zmagala si, — zakaj bridkost stoji? —

Vladimir Levstik.



Slovanski shod v Pragi.



Spisal dr. Bogumil Vošnjak.

stari kraljevski Pragi so se vršili meseca julija letošnjega leta dogodki, ki pomenijo preobrat v vzajemnih stikih med slovanskimi narodi. Po teh dogodkih lahko sklepamo, kake bodo socijalne izvedrjavne tvorbe bodočnosti. Že pred šestdesetimi leti, leta 1848., so bili v Pragi zbrani zastopniki slovanskih narodov, da bi izdelali politični program. Ta shod je bil tedaj siloma razgnan, pa vendar ni ostal brez praktičnih posledic. Sklep, da se avstrijski Slovani ne udeležijo volitev v frankobrodsko skupščino, je bil sad onega prvega praškega shoda. Šafařík je pri otvoritvi slovanskega shoda poudarjal, da je nravna sila močnejša nego politična moč. Besede Šafaříkove so se pa pozabile v sledečih desetletjih. Vseslovansko gibanje je bilo polno zmot in krivih političnih domnev. To je bila prava komedija zmot. Med letom 1848. in 1908. zija velik prepad. Tedaj so se sešli v Pragi neizkušeni filologi in literati. Nejasne predstave in ognjevito navdušenje je nadomestovalo hladne in praktične premisleke. Genij Bakuninov je dajal razpravam gotovo poseben relief. Drugega značaja je bil letošnji shod. Manjkalo je romantičnega ozadja leta revolucije. Dolgi martirij Slovanstva je privedel posamezne narodnosti do spoznanja, da sta lastna eksistenca in razvitek zagotovljena le v zvezi vseh slovanskih narodnosti. Možje, ki so se letos zbrali, so praktični ljudje. V Pragi niso bila letos nikaka teoretična razmotrivanja na dnevnem redu.

Pojem novoslovanstva nima za onega, ki zasleduje že dalje časa razvitek slovanskega problema, onega čara, ki ga razširja kaka povsem nova ideja. Kje je razlika med starim panslavizmom in takozvanim novoslovanstvom? Odgovor na to ni lehak. Politični panslavizem je bil precej tuj družabnemu slovanofilskemu nauku, kateremu je nasledoval. Že stari slovanofilski družabni nauk je močno naglašal kulturni moment na strogo narodno-ruski podlagi. Gotovo ne bode bodoča novoslovanska teorija prosta nekaterih prvin tistega prvotnega vseslovanskega nauka. Ali poleg tega danes nekoliko naivnega družabnega nauka, ki ga je posebno Homjakov, oče sedanjega predsednika dume, razvil v posebno državno teorijo,

bo pač v prvi vrsti zapadnoslovanska narodna misel Čehov in Slovencev morala v mnogo večjem razmerju biti podlaga novoslovanstvu. Staro vseslovanstvo je bilo pač mnogo preveč hegeljansko-mistično navdahnjeno in preveč nasprotno zapadnim ustavnim oblikam, da bi bilo moglo mogočno vplivati na današnje politično življenje v Rusiji. Samo narodni moment bode oni činitelj, ki ga povzame ruska družba iz naukov Homjakova. Krepko poudarjanje pravoslavja, to je konfesionalnega stališča, ne more danes več priti v poštev. To je eno najznamenitejših dejstev praškega shoda, da se ni niti enkrat izpregovorila beseda „pravoslavje“. Zdelo se je, kakor da ne bi bilo več onega konfesionalnega nasprotstva, ki je nekdaj tako usodno ločilo Slovanstvo v dva sovražna tabora. Ob času, ko je še vladalo staro vseslovanstvo, je Homjakov oznanjeval, da so samo pravoslavni Slovani pravi Slovani. Med starimi vseslovani je imelo načelo, da se je treba odvracati od aktivne politike, značaj verske dogme. Ako moremo sploh danes že govoriti o kakem svetovnem naziranju novoslovanstva — kajti ta pojem se še ni izkristalizoval in je danes pred vsem praktičnega značaja —, znači novoslovanstvo vsaj deloma recepcijo nacijskih podlag slovanofilskega sistema, zmernega etičnega nacijskizma. Pravoslavje in samodržavje se ne moreta več vpoštevati, kajti oboje je socialna prikazen preteklosti. Pa poleg starega filozofskega vseslovanstva bodo na vsak način ideje poljskega mesijanizma močno vplivale na bodoče svetovno naziranje novoslovanstva. Poljaki sami smatrajo mesijanizem za prvotni in najbolj samonikli pojav slovanskega duha.

Treba je, da se pečamo s pojmom političnega panslavizma, ki je sledil filozofskemu slovanofilskemu naziranju. To je bila doba generalov in diplomatov, čas, ko se je vseslovanstvo ponašalo z rusko generalsko uniformo in z rožljanjem sablje. Slovanska politika, to je bila balkanska politika. Za avstrijske Slovane to ni bilo ugodno; ker niso bili pravoslavni, niso imeli na Ruskem zmisla zanje. Zlasti o Čehih in Slovencih se lahko trdi, da so to, kar danes predstavljajo, postali edinole iz lastne sile. S sabljo rožljajoči panslavizem je sicer izvršil veliko humanitarno delo, osvobojenje Bolgarov izpod turškega jarma, vključ vsemu evropskemu zapadu. Drugače je pa bil vojaški panslavizem avstrijskim Slovanom ne samo brezkoristen, ampak celo škodljiv. Panslavizem generalskih epolet in lampasov je bil obenem pravi predstavitelj pravoslavja in samodržavja. In šele v začetku našega stoletja so se duhovi iztreznili in osvobodili. Maliki, ki se jih prej nihče ni upal dotekniti, so padali na tla.

To bi bilo prav nesociološko mišljenje, ako bi domnevali, da je nastalo novo gibanje hipno vsled čarodejne besede Karla Kramáfa. Preobrat se je pripravljaj leta in leta. Pa to tiho delo je imelo v začetku za smoter le spravo med Poljaki in Rusi. Stari panslavizem ni poznal zveze med narodi. Njemu je bil fizično najsilnejši obenem edino poklicani voditelj, ki mu pripada hegemonija sama po sebi. Problem se je glasil: Poljaki ali Rusi. Kdor priznava Rusom hegemonijo, ta mora zanikati enakopravnost ostalim slovanskim narodom. Že pred revolucijo se je ruska publicistika živahno bavila s poljskim vprašanjem. Velik del ruske inteligence je zahteval enakopravnost Poljakov in najostreje obsojal preganjanje poljske narodnosti. Ugledni listi, kakor „Rus“, so skušali ustvariti Poljakom ugodno javno mnenje. Vsakdo, kdor pozna rusko družbo, čeprav površno, ve, da ji ni nič bolj zoprno nego zatiranje drugih narodnosti. Pri presojanju ruskih razmer ni nič bolj potrebno, nego strogo ločiti državo od družbe. Dočim je doslej država nasilnim potom stremila za svojimi smotri, se je družba vdajala pravi politiki čuvstva. Da, še celo tedaj, ko Poljaki niso priznavali ruske države, je bila ruska družba Poljakom naklonjena. Iz tega dejstva lahko sklepamo, kako krepko se bode ruska družba zavzemala za Poljake, brž ko priznajo prerogone rusko državo.

Krakov je središče novega vseslovanskega gibanja med Poljaki. To gibanje je nerazdružno spojeno z dvema možema: s profesorjem Zdziechowskim in dr. Konecznym. „Swiat slowiański“ izvrstno izpolnjuje svojo zadačo, dajati Poljakom pogled v politični in duševni razvoj slovanskih narodnosti. In s hvalevredno požrtvovalnostjo je pripravljaj spravo obeh največjih slovanskih narodov. Od nekdaj je poudarjal, da je bodočnost Slovanstva odvisna od rešitve rusko-poljskega razpora. Pripravljajoče delo med rusko in poljsko družbo je bil poglobitveni činitelj, ki je ustvaril veliki uspeh praškega shoda.

Za onega, ki zasleduje razvitek Slovanstva z zanimanjem in razumevanjem, je bilo pač nepobitno dejstvo, da mora konec absolutizma v Rusiji velikansko pomnožiti sile Slovanstvu. Nekdanja zveza med absolutizmom in vseslovansko mislijo je bila za to misel pogubna. Mogočen razcvit je pa bilo slutiti, brž ko bo ta sramotilni konubij razločen in ko bo slovanska misel nebroj doslej vezanih sil vzbudila k novemu življenju. Brž ko so bile raztrgane oficijalne spone in se je pojavila slovanska misel v ruski družbi v vsej svoji mladostni svežosti, je bil velik uspeh te smeri nedvomen.

Bilo je samoumevno, da smo pričakovali pričetka boja za rusko svobodo z nadepolnim trepetom. Težko je popisati tisto valovanje čustva, ki je pretresalo izvenruske vseslovane, kó se je izpremenila Rusija v ustavno državo, čeprav nekoliko dvoumno. To je bil mejnik v zgodovini vseslovanskega gibanja. In to, kar smo upali, je postalo dejstvo. Ustavna svoboda, dasi omejena, je vendar neizmerno pospeševala vseslovansko gibanje na Ruskem. Sedaj je bila opravičena in izvršljiva nada, da se ruska družba pridruži vseslovanskemu gibanju.

Činitelj, ki je tudi povzročil poleg drugih, da so Poljaki opustili svojo protislovansko smer, je bila ruska politika proti njim. Ne smemo pozabiti, da je ta poslednji činitelj postranskega značaja, dočim imata prva dva činitelja, priprava k modernemu slovanskemu gibanju in razsvit nove dobe na Ruskem, neizmerno večji pomen. Šele, ko je reakcionarna junkrska Prusija začela žugati z razlastitvijo, ko je Nemčija s svojo abotno društveno in zborna postavo, po kateri bi morali biti Poljaki po dvajsetih letih raznarodeni, razburkala do skrajnosti poljsko narodno čustvo, šele tedaj so se jeli Poljaki zavedati svojih zmot. Iskali in našli so vsaj nravno podporo pri vseh slovanskih narodih razen pri Ukrajincih. Na vsak način sta bili ti postavi, naperjeni proti Poljakom v tem trenutku, znamenje velike politične nezrelosti. Pri tej priliki se je izkazala resnica, da so Nemci, kar se tiče političnega zmisla in politične preudarnosti, še daleč za velikimi zapadnimi vevlastmi, ki ne bi nikdar napravile take politične napake, in obenem je s to zmoto zvezan odij protikulturnega državnega početja, ki izpostavlja Nemčijo zaničevanju vsega kulturnega sveta. Pruska politika proti Poljakom je bil eden, čeprav ne edini vzrok, da se je izpolnilo veliko delo, približevanje Poljakov k Slovanstvu.

Preobrat poljskega javnega mnenja je bil nenaden še celo za one, ki so ga pripravljali. Malo časa pred praškim shodom si je priborilo v poljskem časnikarstvu slovansko gibanje tako zmago, kakršne se prvoboritelji sami nikdar niso nadejali. Vseslovanstvo, doslej zasmehovano in smatrano za narodno izdajstvo, se je zdajci prikazalo Poljakom kot narodna rešitev.

Vsled političnih dogodkov v Avstriji in Rusiji se je pomaknilo težišče poljskega javnega življenja v široke narodne mase, poljsko javno življenje se je demokratizovalo. To demokratizovanje znači osvobojenje od preperelih zgodovinskih tradicij. Opustitev misli o veliki preteklosti je mogočno vplivala na ta prevrat v vseslovanstvu. Krivo bi bilo, ako bi mislili, da se je poljska politika hipoma demokrati-

zovala. Bernhard dokazuje v svoji jako zanimivi knjigi „Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat“, da je poljska demokracija, plod dolgega socialnega procesa, ustvarila gospodarsko moč Poljakov na Poznanjskem. Pa tudi v obeh drugih veledržavah je demokratizovana poljska družba neizmerno krepila poljsko narodnost. Sedaj je izginilo staro nasprotstvo med aristokratskimi Poljaki in demokratičnim čuvstvom ostalih Slovanov.

Potovanje treh slovanskih parlamentarcev (Hribarja, Kramāra in Hlibovickega) je dalo povod k praškemu shodu. V Petrogradu so stopili slovanski poslanci iz Avstrije v dotiko z največjo stranko ruske dume, z oktobristi. Zvest tradicijam svoje rodbine je podpiral predsednik ruske dume, Homjakov, njih stremljenje, ne da bi bil opustil ono previdnost, ki mu jo predpisuje njegov oficijalni položaj. Začetkom so mislili, da se priredi nekaj banketov in stvar bo končana. Brez posebnega navdušenja so od kraja poslušali slovanske banketne govore. Naenkrat se je oglasila prava beseda: avstrijski poslanci so govorili o zapadnem nacionalizmu, in to je prijelo. Doslej so bili vajeni, smatrati zapad za domovino kozmopolitizma, a sedaj so prišli trije parlamentarci z zapada in govore o narodnosti in nacionalizmu. Po peripetijah ruske revolucije se stremi zopet po narodnih vzgledih, naveličali so se domačega govoričenja o mednarodnosti. Za svojo lastno državo iščejo narodne podlage, ne da bi se izneverili naprednim idejam. Da bi gojila ruska inteligenca narodno, toda obenem napredno politično naziranje, treba ji je, da se seznanj z narodno mislijo zapadnih Slovanov.

Kdor je bil navzočen pri slavnostni otvoritvi praškega vseslovanskega shoda, si je bil v svesti, da je to eden izmed onih dogodkov v življenju, ki ostanejo nepozabni. Na zunanje je bil ta prizor nekoliko enoličen, ali bistrejše oko je opazilo med navzočnimi marsikatero fino, duhovito in zanimivo glavo. Najskrbnejše je bila izbrana poljska delegacija. To so bili sami možje, ki so se že odlikovali na polju vede, publicistike ali politike. Najimunitnejši med njimi je bil Dmowski, predsednik poljskega kluba v dumi. Dmowski je še jako mlad. On ni izšel iz aristokracije, ampak iz spodnjih slojev meščanskega stanu. Že v svoji knjigi „Rusija, Nemčija in poljsko vprašanje“ je zavzel jako spravljivo stališče nasproti Rusiji. Med avstrijskimi Poljaki se je posebno odlikoval prof. Zdziechowsky, prava glava znanstvenika s čisto poljskimi, nekoliko nervoznimi potezami. Ruske delegate je poslala stranka oktobristov. Pomen praških dni je mogoče le potem pravično oceniti, ako se pomisli,

da je zastopala večina ruske delegacije izredno zmerno strankarsko stališče, dočim so pripadali Poljaki skoraj brez izjeme naprednim strankam. Predsednik ruske delegacije, Krasovski, nekdanj eden izmed najvišjih ruskih sodnikov, je sedaj član ruskega državnega sveta. Grof Bobrinski, ki zastopa tulsko gubernijo in katerega volilec je tudi L. N. Tolstoj, pripada stranki zmerne desnice. Bobrinski si je znal pridobiti čisto posebnih simpatij. Na njega so napravili praški dogodki mogočen vtisk, pred vsem se je zanimal za sokolsko organizacijo. Mlad parlamentarec, poln jovijalnosti in živahnosti. Levico dume je zastopal Maklakov, poslanec mesta Moskve, najboljši govornik dume, nekoliko moskovsko-tatarska glava s črno, redko brado. Govorniki ruske dume ljubijo še način govorjenja, ki spominja na politično terminologijo naravnega prava. Temu se pa v državi, ki šele kratko časa uživa vsaj omejeno svobodo javnega življenja, ni treba čuditi. Brez dvoma so napravili topli, nekoliko patetični govori Maklakova na navzočne mogočen vtisk. Izmed ruskih znanstvenikov bodi omenjen narodni gospodar Ozerov, avtoriteta v svoji stroki, ki je priznal, da je prišel v Prago kot kozmopolit in da se vrača domov kot nacionalist. Slaven zastopnik vede je bil tudi psihiater Behterev, čigar izrazite poteze so spominjale na pobožno vdanega mužika. Težavno bi bilo naštet vse znamenite može, omenjen bodi samo Stahovič, čigar brat igra znamenito vlogo v zgodovini ruske revolucije. Strahovič, krepka ruska postava, je bil odposlanec ruskih novinarjev. Družabne avtoritete, kakor Miljukov in Kovalevski, so imele trden namen priti v Prago, ali v zadnjem trenutku so odpovedale, ker je bila večina ruske delegacije preveč konservativna.

Domnevanje, da so si posamezne slovanske narodnosti v istem medsebojnem razmerju kakor germanske ali romanske, je ena izmed najrazširjenějšíh zmot. Ako bi bilo to res, bi bilo slovansko gibanje brez smotra in zmisla. Razmerje med slovanskimi narodi je podobno onemu, ki vlada med Skandinavci, Danci, Norvežani in Švedsi. Samo ta primera nam daje pravo sliko. Diferencijacija med slovanskimi narodi se še ni razvila tako daleč, da bi bila vsaka slovanska narodnost ravno tako oddaljena od druge kakor Francozi od Italijanov, Špancev ali Portugalcev. Tudi jeziki so si mnogo bolj sorodni nego pa švedski ali angleški nemškemu. Ravno tako, kakor imajo Skandinavci kljub temu, da živijo v mnogih državah, pravico, ustvariti si svojo kulturno vzajemnost, se tudi Slovanom, ki jih vežejo vezi plemena in krvi, ta pravica ne more odrekati.

(Konec prihodnjič.)

Rdeče rože.

1.
 Poslal ji je šopek
 rdečih rož
 in listič ji pisal
 — naiven mož —:
 „Vsak cvetek posebej
 poljubil sem,
 v ljubezni se tebe
 spominjal sem . . .
 Poslušaj te cvetke,
 kaj govore,
 ljubeče jih vsako
 ume srce . . .“
 Poslal ji je šopek
 rdečih rož
 in listič ji pisal
 — naiven mož —.
 Dekle pa raje

žive besede poslušaj,
 dekle pa raje
 žive poljubčke pokuša . . .

2.
 Njegov poljubček
 zapre mi oči,
 in v moji sreči
 ves svet se topi . . .
 A moji duši
 sveta nič ni mar,
 iz zlate čaše
 neba srka čar . . .
 Angelčki godejo,
 angelčki rajajo . . .
 A moji duši
 sveta nič ni mar,
 iz zlate čaše
 neba srka čar . . .

3.
 Prepevali so ptički,
 cveteli so grmički . . .
 Na vrtu v zeleni lopici
 ljubila sta se na klopici . . .
 V noč slavčka spev trepeče
 in v srce iskre meče . . .
 S poljubi sta se napajala
 in z ognjem poigravala.
 Prepevali so ptički,
 cveteli so grmički,
 na nebu se zvezda vtrnila —
 se bo li kedaj še vrnila? . . .

Márica II.



Na podružnici.

Spisal Josip Premk.



vinčenosivo je bilo nebo, svečanomirno in ovito v prosojen pajčolan žgoče sopare, ki je bila razlita nad zemljo tako dušeče vroča, kot da je vse naokrog posuto s puhtečo žerjavico.

Polje je bilo zamoklorumeno, požgano in brez svežosti, polno klasje je klonilo vsekrižem kot izbičano, in cesta, ki se je vila sredi žitnega polja, izgubljajoča se nejasno v motni dalji, je bila na debelo pokrita z žoltosivim prahom.

Včasi je nalahno zavelo sem čez polje, da se je zgenila žitna plan in vztrepetala komaj vidno; list, ki je ležal prašen na vroči cesti, se je dvignil in poletel z vetrom, ki se je porodil menda iz sopare same, zaplesal nad poljem in padel v trudno klasje. Pa to je bilo le za hip, potem je vse zopet umrlo: umirilo se je polje, prah, ki se je dvignil s ceste, je izginil nevidno in mrtvo in gluho je bilo vsenaokrog . . .

Visoko gori na nebu, ki je bilo poveznjeno nad široširnim poljem kot velikanska, umetno obokana pokrovka, je gorelo solnce, čisto in razgaljeno in tako silno, da je zagagala celo postolka in padla iz višin kot brez moči globoko tja za polje.

Tako je bilo tisto popoldne, ko sta korakala k podružnici sv. Jakoba slikar Primož in njegov sin Saša.

Znoj jima je tekel raz čelo in kapljal v cestni prah, ki sta ga raztepala s trudnimi nogami. Na nosu, na ustnicah in trepalnicah so se jima zbirale potne kaplje, da so skelele oči, malone oslepele od neznosne vročine; obraz jima je bil zaripljen in rdeč in na vratu so se jima napenjale žile, kot da ju hoče zadušiti.

Saša je korakal zadaj, bosonog in izmučen na smrt. Glava mu je klonila na prsi in torba, iz katere so se videli konci raznovrstnih čopičev, mu je zlezla že popolnoma za vrat, ker šel je upognjen kot pod težkim bremenom. Včasi je potegnil s posvaljkanim, mastnim rokavom preko lica, stresel z glavo, da so mu zdrknile kapljice, ki so mu polzele izpod ozkokrajnega klobučka po laseh, za vrat in dalje po plečih. To ga je razjarilo, da je nakremžil obraz kakor na jok.

„Oče, ali je še daleč do znamenja?“

„Ne bo daleč, Saša,“ je zamrmral oče, povzdignil malce glavo, nato pa jo zopet sklonil globoko prav kakor Saša in tiho korakal dalje.

Saša pa je že zeval. Jezik mu je bil poln prahu, ki ga je dvigal pred njim oče, in zavzdihnil je še glasneje: „Oče, koliko časa bova počivala pri znamenju?“

Tedaj se je oče ozrl, vzravnaval se je z globokim vzdihom in obstal. Obraz mu je bil zaspan in motno so gledale oči. Na trepalnicah, ki so bile jako dolge, so mu visele znojne kapljice in brada se mu je spoprijemala, kot da jo je pomočil v vodo. Tudi lase, ki so mu segali dolgi čez ušesa, je zmočil znoj, da so se svetili, kot bi bili namazani z mastjo.

„Ti pešaš, Saša? Ni čuda, revež! Vroče je res, pa bo že bolje! Jutri bomo imeli dež, morda že nocej. Vidiš, kadar se dvigne meglica kakor onale tam v dalji za poljem, je dež. Komaj se razloči od neba, pa čez pol ure bo že večja in na večer bo morda že zakrila solnce. Daj, pokrepčaj se!“

Pa Saša ni hotel žganja, ki mu ga je ponudil oče v zeleni steklenici, nevoljno je odkimal in oče je pil sam. Pa tudi on je samo dvakrat srknil, potem pa izpljunil in namrgodil obraz.

„Vrag in še to žganje! Vroče je ko krop, da ti noče po grlu. Pojdiva, Saša, ni daleč do znamenja!“

Nato se je okrenil, povesil glavo in se sklonil nizko, da so zarožljali lončki, ki jih je imel v torbi.

Saša je stopal za njim trudno in leno, obraz mu je bil dolgočasno pust in oči so se mu vsak čas zaklopile.

Tam globoko za poljem, kjer se je sklanjalo nebo nad vročo zemljo, se je dvignilo nekaj proti bledikasti nebesni modrini in obviselo v zraku. Od početka je bilo podobno majhnemu dimu, a večalo se je vidno in visoko se je dvigalo pod nebo, kopicilo se je in raztezalo, kot da hoče doseči solnce samo, ki se je videlo v svoji neizmerni bleščobi bliže zemlji nego navadno.

„Saj sem dejal,“ je zamrmral oče Primož in pokazal s prstom na oblaček, ki se je dvignil tam v dalji pod nebo. „Še danes bo rosilo. Kadar se dvigne megla tako daleč, je gotovo dež. Prav iz morja samega je vstala.“

A Saša se je menil prav tako malo za dež kakor za očetove besede in korakal je za njim, vsak hip pazno motreč, kje se prikaže tisto znamenje, da si odpočijeta.

Tedaj je oče zavil med žito in Saša je začudeno obstal.

„Kam pa sedaj, oče?“

A oče ga menda ni čul, ker Sašev glas je bil slaboten, a klasje, ki se je ovijalo Primoževih nog, je suho suštelo.

„Kar za menoj, Saša!“ ga je opomnil oče sam, ko je bil že daleč v žitu in je Saša še vedno stal na cesti. „Kaj stojiš tam in se nastavljaš solncu? Kar tod čez polje jo udariva in kmalu bova tam.“

Tedaj je zagazil tudi Saša med žitno klasje, ki se je vsekrižem lomilo pod njegovimi nogami, in žal mu je bilo za rumeno zrnje, ki se je usipalo po tleh.

Tako sta kmalu dospela do znamenja, ki je stalo ob kolovozu, vodečem med polje.

Stara kapelica je bila, nekdam morda lepa, prijetna pogledu, a dež, ki je prihajal skozi streho, katere je polovico že manjkalo, je opral slike, da je bila barva bleda in obrazi popačeni in nejasni. Na desni strani je bil naslikan sv. Florjan z golido v desnici, levica pa mu je manjkalo, ker zid je bil oluščten in tudi oblake je nado-meščala le dolga, umazana lisa vlage, po kateri je lezel raznovrsten mrčes. Slika na drugi strani, kjer je bila streha do polovice odtrgana, se ni poznala; dež jo je izpral popolnoma. Zadaj v izdolbini, kjer je stal nekdam kip kakega svetnika ali morda celo Matere Božje, ker tako se je poznalo po podstavku, je ležal šopek uvelih poljskih rož. Gotovo ga je donesla ženjica, ki je vedrila ali počivala v znamenju in se spomnila časov, ko je bilo znamenje še lepo, slike kakor žive, brez vsakega madeža in so se mimogredoči pobožno pokrižavali pred Porodnico, ki je s čudesno roko varovala vse polje naokrog.

Po tleh je rasla trava, celo dvoje spominčic je cvetlo ob zidu, in tja, kjer je bila senca, se je zleknil Saša in se globoko oddahnil.

Oče je sedel poleg njega, sezul čevlje, ki so bili na debelo pokriti s prahom, in razpel srajco na prsih.

Tako sta sedela v hladu in zavarovana proti vetru, ki je vršal čez polje močnejše nego poprej.

„Vidiš,“ je pričel oče Primož in se oprl na komolec, — „ko bi ne bilo onega bora tam za ržjo, bi se morda videl zvonik sv. Jakoba. Stara podružnica, vsako leto napravijo Doljani o sv. Jakobu tja procesijo, a oltarji so slabi, slike so zastarele, in to moti pobožnost ljudstva, ki hoče videti Boga jasno kakor samega sebe. Vidiš, v velikih cerkvah so oltarji svetli, svetniki kot živi in ljudstvo pokleka prednje z zadovoljstvom. Zato bova tu v podružnici poslikala nanovo

sv. Antona. Lepo, rjavo kuto mu napraviva, bledikast obraz, kakor se spodobi za redovnika, otožnomirne poteze. E, Saša, tako se privadiš in postaneš slikar. Sedaj si še malo neokreten. No mlad si še, štirinajst let ti bo, kaj ne? Da, da, sčasoma se privadiš, izpopolniš se in prekosil bodeš očeta.“

Saša je poslušal mirno, niti z očesom ni trenil. In že je videl pred seboj sv. Antona v temni kuti, z belo vrvico okoli pasu in z licem svečanomirnim, kakor se spodobi svetniku.

Tedaj pa se je spomnil nečesa velikega, kar mu je navdalo srce s srečo in blaženostjo, ker živo so se mu zaiskrile oči in nekako nezaupno je vprašal očeta:

„Pa nekoč ste mi govorili, oče, da pojdem v velika mesta, da se izpopolnim v slikarstvu — ali se spominjate?“

Oče Primož se je zazrl v njegove bose, prašne noge, nekaj težkega je šlo preko njegovih misli, ker stisnil je ustnice kakor v bolesti, in bliže se je nagnil k Saši.

„Tako sem govoril, prav praviš, a zdaj še ni tistega časa, da bi šel. Čudno se ti morda zdi, a ti tega ne razumeš, Saša, ne moreš razumeti, ker si še premlad. To so samo sanje, življenje pa jih preobrazi. Tako sem sanjal tudi jaz, ker življenje v sanjah je najlepše, a potem sem se prebudil, to se pravi, prebudila me je sila življenja, ki ni prav nič podobna sanjam, in ko sem si pomel oči, sem se zagledal na prašni cesti, upi in cilji pa so bili daleč za menoj. In ker tega tebi ne želim, me poslušaj! Ničesar ne pričakuj, Saša, ničesar ne upaj, Saša, samo delaj, in kar boš dosegel, ti ne donese sreča, ne usoda, kakor pravijo, ampak ti sam.“

Saša ga je gledal debelo, ker ni mu bilo pogodi, da mu ne govori oče tako kakor takrat, ko je ves trepetal ob blaženi misli, da bo zapustil prašne ceste in pojde v mesto, da postane velik...

„Oče,“ je opomnil plaho, — „povejte mi raje, kako je tam in kakovo je tisto, kar me pričakuje, kakor ste mi pravili takrat, ko ste se potem zvečer napili, ker vam je bilo žal, kakor ste dejali, da ste mi kaj takega pripovedovali.“

Oče Primož se je nasmehnil, trpko se je nasmehnil in ga pogladil po mokrih kodrih, ki so se mu neredno usipali po čelu in tilniku.

„Kako si radoveden, Saša! Ej, vem, da ti ni po volji to romanje z menoj, pa drugače sedaj še ne more biti. Vidiš, ako se ti bo kdaj godilo dobro, se bodeš z veseljem spominjal te polporušene kapelice, kjer si počival truden z očetom. Vse, kar je sedaj tako

grenko, ti bo v spomilih sladko, zato ne bodi nepotrpežljiv. Jaz bi ti dal vse, kar bi te moglo zadovoljiti, pa nimam. Deset goldinarjev bova dobila, ko poslikava sv. Antona — kaj bo to, deset goldinarjev?“

„Vi jih boste — zapili, kaj ne?“ je povprašal Saša plaho, ker žal mu je bilo za deset goldinarjev, ki so se mu zdeli vsota, ki človeka že skoro obogati.

Oče je nagubančil zagoreli obraz, ker težko mu je bilo, da mu očita sin, česar se je sam nerad spominjal.

„Ne bom jih zapil, Saša,“ ga je pomiril. „To je le včas, a ti tega ne razumeš.“

„Govorite mi, da bodem razumel,“ ga je poprosil Saša in vpri vanj zaupno svoje velike, sive oči.

„Kako? To ni mogoče, to bi se dalo prej naslikati nego povedati. A pusti to, Saša, in ne brigaj se za stvari, od katerih nimaš koristi. Ti si trmoglav — prav kakor sem bil jaz.“

Saši se je lice stožilo, žalostno je raztegnil ustnice in oče je uvidel, da mu mora povedati vse.

„No da, mlad si še,“ je pričel, — „a razum imaš, lahko ti skoraj povem, kar mislim, dasi bi bilo bolje, ako bi molčal. — Kadar bodeš velik, Saša, in ne bodeš nosil jopiča, zakrpanega in pomazanega z barvami kakor sedaj jaz, tedaj naslikaj to polpodrto kapelico. Sredi zlatega polja jo naslikaj, vso obžarjeno od vročih žarkov; pa napravi notri nekoga, ki bo malo podoben meni ali tebi v zreli starosti, ali kakemu drugemu, ki bo imel od solnca obžgano in zaripljeno lice. Tako ga naslikaj, da mu bo obraz podoben satanovemu, ki bi z enim mahljajem razpršil svet v neznatne mrvice; a tiste njegove oči ne smejo biti hudobne, velike in svečano-mirne naj bodo, take, kakršne imajo ljudje, ki so v svojem hrepenenju mnogo trpeli, mnogo želeli in mnogo upali, a ničesar dosegli. Lepe morajo biti tiste oči: o ognju, ki je nekdaj gorel v njih, naj ne bo sledu, samo lahna senca davnega hrepenenja naj še veje preko njih. Mogočne naj bodo, a vendar tako vdano in skromno ponižne kakor boječa misel na vstajenje, ki kane iz davno pokopanih upov . . . Tako ga, Saša, in ako bodeš pogodil vse, bodi ponosen, ker naslikal si nekaj, kar se ne da videti in ne razumeti onemu, ki ni doživel . . . Ali si razumel?“

Saša je odkimal in žalosten je bil njegov obraz, ker tuje so mu bile očetove besede, sovražne in popolnoma nasprotno tistemu življenju, v katero je upal on.

„Kakor sem dejal,“ se je nasmehnil oče, videč njegovo temno lice, — „ti hočeš videti v bodočnost, ki ti je neznana. Saša, jaz ti berem v očeh, da s trepetom pričakuješ trenutka, ko se ločiš od mene. Kaj te je obsedlo, Saša, da toliko pričakuješ od bodočnosti? Bodi prepričan, da ne dosežeš ničesar, a delaj z vsemi močmi, in ako kdaj kaj dosežeš, bo tisto bolj sladko, ker ne bo pričakovano; ako pa ne dosežeš ničesar, si itak tako pričakoval in nič ne bodeš iznenaden. Šel boš morda in slikal seljakom kapelice in oltarje kakor jaz.“

Zadnje besede je govoril menda sebi, ker nasmehnil se je prezirljivo in zlobno, da se je Saša obrnil v stran.

„Pa nekoč ste mi obljubili, oče — da, natanko se spominjam, ob deževnem dnevu je bilo, ko sva korakala, do kože premočena, k sv. Ani, da pozlativa v velikem oltarju angele. Med potjo ste mi govorili, da imate že nekaj prihranjenega; še nekaj desetakov je treba — ste dejali —, in šel bom v mesto med slikarje. Od tedaj je že dolgo in nič več nimate nego takrat, morda še tistega ne?“

Tedaj so se Primožu posvetile oči, tesno so se mu stisnile obrvi in čelo se mu je nabralo v lahne gube.

„Ti mi hočeš nekaj očitati, Saša? Kdo ti da kos kruha zastonj?“

„V župniščih nisva nikdar plačala,“ ga je plaho opomnil Saša, ki bi bil nad vse rad zvedel, je li oče kaj prihranil zanj.

Oče je uvidel, da se mu ne more izviti, in s prisiljenim nasmehom je zamahnil z roko. Hotel ga je utolažiti, ker nerad ga je videl žalostnega, in pričel je zopet prijazno:

„Kaj bi s tem, Saša! Ne misli na pretektost, tudi o sedanjosti ne razmišluj mnogo, samo na bodočnost misli.“ Govoril je proti svojemu prepričanju, samo da umiri in potolaži Sašo. „Kar sem ti govoril, kar sem obljubil, ne pozabim, vse se bo zgodilo. Za koga bi živel, ako ne zate? Jaz sem, kakor sem povedal, ubit in še poti, po kateri sem šel na morišče, se nerad spominjam, kaj šele smrti same. Sedaj živim samo še v grenkih spominih, pa tudi ti bodo kmalu umrli, in zgodilo se bo nekega dne, česar se bojim, da pozabim popolnoma čas, ko sem hotel v oblake zapisati svoje ime. In takrat, ko se bo to zgodilo, bom menda zadovoljen. Bog ve, da se ne bom sramoval poganjati teleta na semenj. Prav jasno vidim pot bodočnosti in nič ne trepetam, ker vem, da je sedaj za vstajenje prepozno. A rad bi včas, rad bi se dvignil! Veš, taki obrazi, kakršnega imam sedaj, se mi včas, ko imam lepše misli in se mi oživljajo spomini, — studijo. Pa ko se zavem trpkosti in resnice

življenja, ki noče vsakega obsuti s cvetjem, se zazdim sam sebi spodoben človek. Saj ni čuda, lahko bi bil padel še globlje... Nekaj njih, ki so hrepeneli in upali z menoj, so postali nesramne kreature brez življenja, brez najmanjše volje, živi mrtveci. Tako grenka je prevara upov in izguba visokih ciljev. Zato sem ti dejal: ne upaj visoko; bodi prepričan, da ostaneš majhen, in nikakega razočaranja ne doživiš. Taki ljudje ostanejo na površju, ne propadejo, pijani sreče niso, a zadovoljni vsekakor. Sedaj pa še ne toguj in ne jezi se nad menoj! Pomagal ti bom na Kriščevo pot in žalosten bom, ko se bova ločila, zato se bojim tistega trenutka. Zdaj si mi rešitev ti, Saša, samo ti si mi ostal od vsega, kar mi je bilo kdaj drago. Tvoja mati je umrla mlada. O, tvoja blaga mati je upala z menoj in ni mogla preboleti padca, a ti, revež, si poromal z menoj. Ko bi tebe ne bilo, Saša, bi se bil izgubil tudi jaz, padel bi bil tako globoko, da bi ne bil več Primož Sitar, ampak nekaj izgubljenega, rešilne poti iščočega in dobro vedočega, da se nikdar več ne dvignem. Pa tako je prišlo drugače in sedaj si moj up ti. Mirno, Saša, pojdi svojemu cilju nasproti, ne kakor bi šel na svatovščino, ampak k pogrebu, da se ne onečasti ime drugič. Zato se bojim tistega trenutka, bojim se najinega razstanka, ker berem ti v očeh, da so tvoje želje mogočne in tvoji upi silni in pozabiš očetove nauke za prvo goro. In jaz ostanem sam, v trepetu in strahu bodem živel, ker ničesar mi ni upati od tebe: ves si, kakor sem bil jaz. — Ej, čemu me spominjaš tega, Saša!“

Namrgodil je obraz, ki mu je bil med govorom miren, včasi celo razplamten od navdušenja, in jezno je pljunil v stran.

„Fej! Sitnosti so s teboj, Saša. Bolje je živeti v sedanjosti in se ne spominjati ničesar. Ti me siliš, da govorim, česar bi ne bilo treba!“

Nato je posegel v torbo po zelenkasto steklenico, pil najprvo sam in potem ponudil tudi Saši. Pa ta je odkimal, ker ni mu bilo za žganje, in oče je vstal.

„Pojdiva, dolgo sva počivala!“

Saša se je dvignil molče, si oprtal torbo in stopil zamišljeno za očetom iz kapelice.

Polje je bilo razdraženo, klas se je priklanjal klasu in vse-naokrog je sušelo v vetru. Tudi nebó, prej tako dolgočasnomirno kakor trudna, nedogledna ravan, razpaljena od solnca, je bilo prevlečeno sem od zapada s sivo meglo, dolgočasno in mrežasto kakor umazana pajčevina. Na nekaterih krajih so se megle nakopile in

popolnoma zakrile nebo, postale so zamolklosive prav kakor ob soparnem dnevu oblak, poln toče. Težke so bile in komaj vidno so se pomikale dalje, videlo se je, kakor da lezejo proti zemlji. A izza obzorja se jih je vlačilo vedno več, kot da jih bruha neviden velikan, in pritiskale so na prve, da so se leno pomikale in valile proti solncu. Tako je bilo razdeljeno nebo: tam na vzhodu je bilo še vse jasno, žarki so vztrepetavali pod lahno tresočo se modrino, zapadna stran pa je bila kot omadeževana z velikimi, umazanimi pegami in sredi je bilo solnce, ki se je že precej nagnilo na zaton.

A Saša in Primož sta še vedno korakala, oblita od žarkov. Primož je šel naprej, sklonjen pod bisago bolj iz navade nego iz potrebe, lenomirno mu je bilo lice in tudi oči niso govorile o preveliki zamišljenosti. Šel je kakor navadno in mislil zdaj na to, zdaj na ono, a ničesar podrobneje, ker poslovil se je že davno od pre-mišljevanja, ki poraja cilje in upe. Kaj bi premišljeval in podil misli izbičane in onemogle na strma pota, ki so nedosežna, ko usoda in sila življenja ne vpoštevata premišljevanja in hrepenenja. Takih misli je bil Primož in zato je raje mislil na sv. Antona in na desetak lep, rdečkast, za katerega se človek pošteno naveseli in pozabi mnogokaj, kar mu leži v duši težko priklenjenega . . . Pa te misli se je zbal, ko je začul za seboj Saševe korake, in pričel je siloma misliti na drugo . . .

Saša pa, ki je hodil za njim, je gledal v tla in kar iz oči so mu kapljale težke misli, ki so ga popolnoma osvojile. Ni videl polja, ki se je smejalo ob njegovi strani, in ni čutil torbe, ki mu je zlezla že tako nizko, da mu je skoro brenkala po stegnih.

Hodil je po dolgih, širokih cestah, o kakršnih mu je pripovedoval oče, katerih pa še ni videlo njegovo oko in so bile zato v njegovih mislih mnogo lepše. Ob obeh straneh so se dvigale hiše, visoke in lepe, kakršne se spodobijo za cesarsko ali kako drugo imenitno mesto. V dolgi vrsti so se vrstile, ena lepša od druge, in vmes je tekla ulica, široka in polna življenja, da nikdar takega. Ljudje so hiteli goriindoli, bogati, z zlatimi naočniki, vse lepšimi, nego jih ima dolski kaplan, in z veseljem in zadovoljstvom v obrazih. In Saša je korakal med njimi, postajal na vogalih, da ga vidijo in se mu načudijo. V baržunastem suknjiču in telovniku je šetal med njimi, resen, kakor se spodobi Saši, ki je bil velik in mogočen v očeh onih, ki nimajo moči, da bi se dvignili tako visoko, čislani in spoštovani od prijateljev, ki so bili prav tako

veliki, in priznan od onih, katerih ime se šepeče od vzhoda do zahoda . . .

Pa takrat je legla nad polje kot lahen fnrak grda megla, se prilepila na solnce in ga ohlapno ovila, tako da je trop boječih žarkov še vedno prodiral skozi in se vpiral tam daleč v polje. Natančno se je začrtal rob tiste megle. Saša in Primož sta sedaj korakala v senci in tudi polje, ki se je širilo za njima, je bilo v hladu, tam onkraj vrbe pa, ki je bila nedaleč pred njima, je še vse v solncu. Pa to je bilo samo za hip. Ko se je Saša popolnoma zavedel, da ne šeta po ulicah, dolgih in širokih, v baržunastem telovniku in s klobukom širokokrajnim kot srednjeveški vitezi, ampak s torbo in bosonog, majhen in neznamenit, je potemnelo polje že tudi onkraj vrbe in solnce se je skrilo popolnoma. Kar vidno so naraščali oblaki, težki in nakopičeni kot grmade, in tudi druga stran neba se je pooblačila.

„Ob vrbi zavijeva navzdol,“ je zamrmral Primož in se ozrl na Sašo, ki je šel zadaj nakremžen in dolgočasen. „Ob tisti vrbi, saj jo vidiš, in še nekaj korakov pa bova pri cerkvi.“

Po tem se je zopet obrnil in je šel.

Saševo lice pa je bilo temno, pooblačilo se mu je čelo in jezno so mu begali pogledi. Vročice ni bilo, ker šel je v senci, a dihal je globoko, da se mu je napenjal suknjič in zbiral zopet v gube; in tudi ustnice, nežne in drobne, malce razpokane od vročine, je stisnil tesno, da se je slišalo, kako diha razdraženo skozi nos.

Žal mu je bilo za lepe sanje, ki mu jih je zmotil oče in mu jih je odnesla senca, ki je legla temna na polje. In kar ni se mogel sprijazniti z mislijo, da koraka za očetom, ki mu zapira pot do sreče, da hodi med poljem bos in umazan od prahu in nima ničesar, na kar bi pokazal s ponosom. In spomnil se je plačila, ki ju pričakuje, ko poslikata sv. Antona, spomnil se je lepih, svetlih tolarjev, ki sta jih že prislužila z očetom na tem križemromanju. Prešteval jih je v duhu in jih naštel mnogo, mnogo . . . Cela kopica svetlega srebra je vstajala pred njim, in morda bi zadostovala že polovica, morda samo tretjina tistega zasluženega denarja, da bi šel, kamor mu je obljubil oče. Pa tako ni bilo ničesar in dvomil je, da ima oče v žepu groš, saj drugače bi gotovo ne pil žganja, ki ga nosi že tri dni v steklenici. Zato se bo razpršilo tudi tistih deset goldinarjev, ki jih je obljubil dolski župnik za sv. Antona, in prav tako bo moral zopet romati brez upa v boljšo bodočnost kakor sedaj. Še nikdar ni klel svojega očeta, a tisti trenotek se mu je zdelo, da

ga nekdo tišči naprej, da bi mu skočil za vrat kakor zver in ga ugriznil, da bi zakričal bolesti . . .

A kmalu se je zopet umiril, leno je začel pogledavati očeta in ustnice, tesno stisnjene, je razklenil, kot da mu hoče povedati nekaj skesanega . . . prav nič podobnega prejšnjim mislim . . .

„Oče, kje pa bova prenočila?“ ga je povprašal skoro boječe, videč, da se oče nič kaj ne zmeni zanj.

„Bova videla,“ se je odzval oče prijazno in obstal, ker dospela sta do vrbe.

(Konec prihodnjič.)

Ob solnčnem zatonu.

Trst. Molo San Carlo.

Plamen krvi je zaplal čez brezmejno ravan,
zlate oblake zažgal in ves sinji obok —
nemo umira nad vali drhtečimi dan,
žalost je v duši moji, moj Bog!

Jadro samotno v brezmejnost od solnčnih bregov
nosi se — kje so mu cilji in kje mu poti? —
Misel zaplula je moja čez morje mi snov,
ni ji poti in cilja ji ni.

Rože tonečega solinca, kako sem nekdam
ljubil vaš žametni, vaš plameneči škriat —
danes otožnost preveva vaš zlati smehljaj,
v duši jesen je, ni več pomlad.

Kam je vse šlo, vse življenje, ves blesk in ves hrum!
Tak neprebuden jeka nad lesom mre zvok.
Prazno srce je in tih valovanja je šum,
žalost le dušo polni, moj Bog!

Misli, vaš sen je končan, v dnu morjá pokopan,
sen o blestenju dveh marmornih, liljnatih rok —
V ognjih umira nad vali drhtečimi dan,
žalost je v duši moji, moj Bog!

Vojeslav Molè.

Iz starih zapiskov.

Podlimbarski.

(Dalje.)



kalnati vrhovi gorá so stali že visoko za nami. Vročina, ki je čez dan tako silno pritiskala, je pojenjala, hladilen veterc je vel z gor. Niže in niže smo se spuščali v Podrinje; tuintam se je v daljavi že zalesketala Drina, v večernem solncu razžarjena, v podobi podolgovatega, srebrnosvetlega ogledala. Kraj je postajal rodovitnejši, pot se je čimdalje bolj širila, grmovje se umikalo v stran in popotovali smo že med pašniki, vrti in njivami. Ob položnem pribrdju je čepela kje kakšna mračna, s praprotjo pokrita kočá, znamenje, da se skriva v dnu zadaj za hosto cela vas. Z Mitrom sva se zopet pridružila izprevodu. Bošnjaki peš in na konjih so nas srečavali, postajali ob kraju poti in pozdravljali, ali pa se nas ogibali v ovinkih in za nami pokašljevali. Po pašnikih so se pasle v precejšnjem številu one živali, o katerih nas nemška zemljepisna knjiga, namenjena za vojaške šole, na kratko tako poučuje: In Bosnien gibt es kleine, pferdeähnliche Tiere, „Konji“ genannt. Rad bi poslovenil ta stavek, ker bere se v novinah, da Slovenci, žal, nič več ne umejo nemškega jezika, in ker nisem prijatelj nemških citatov, pa bogme, težko je po domače povedati tak temeljit izrek. Pokazalo se je, da slavnostni izprevod teh živali nič ne zanima, pojavilo pa se je zanimanje pri neki kravi, ki je, naostrivši ušesi, zamaknjeno in živo pogledovala s travnika na ovenčanega slavljenca — radoglednost, ki ni lastna samo kravam.

Mož v črnem turbanu, vodeč bika, doslej še ni zinil besede. Molče, medvedje okorno je koracal in venomer držal v ustih debelo cev svojega vedno praznega čibuka. Spoznavši kravjo slabost, je mož na mah oživel. Dvignil je gorjačo in zavihitel ž njo nad bikom, rekoč: „U-hu-hu! Bo telečja pečenka, bo! Tudi v našem kraju bo!“

Vsi smo se zasmeljali čudnemu gorjačarju.

„Kaj ti pečenko ješ?“ je vprašal orožniški vodja oživevslega proroškega starca.

„Kako bi jaz . . .“ je momljal starec in vzdihnil. „Kje bi vragu žep, ko dolame nima!“ je dejal s hripavim glasom Jovici. Ubit nasmeh mu je preletel lice.

„Marko še koruznega kruha nima,“ je odgovoril Jovica in starec je pokimal ter zamolčal. „Pečenka ni za nas, pečenka je za gospodo, ki piše in nam vlada, za gospoda predstojnika in za gospoda Laparja, ki skrbita, da je vse lepo v redu. Takšen človek, kakršen so naš gospod predstojnik . . . oh, takšnega človeka ni na širnem svetu!“

„Da, pameten človek je, Boga pozna!“ je modro pritrdil Kokić.

„Oh, majka bosenska so nam. Prejšnji ni bil tak, tisti še po naše govoriti ni umel. Če mu ni bilo kaj povseči, je stopil postrani pred človeka in začel je krakati nanj: Šta! šta! šta! . . . več pa že po naše ni vedel povedati. Oh, ta so pa kakor med, in kadar so pri volji, se po cele ure razgovarjajo z menoj.“

„Kako se imenuje vaš predstojnik?“ sem vprašal

„Jaz jim pravim mutašerif, a imenujejo se Puk . . . Pu — puk . . . ne . . . kako že . . . vrag zna . . .“ si je vbijal glavo Jovica.

„Pru . . . Pru . . .“ je skušal popraviti Kokić, pa brzo je utihnil, ker tudi njemu se je zmešalo.

Jovica je pograbil fes in si ga potisnil na tilnik, stisnjeno pest si je položil na čelo: „Bogme, kako sem pozabil! Čudno mu je ime! Pur . . . Purkuljević!“ Odmajeval je z glavo, ker zopet mu je izpodletelo.

„Purk . . . Purk!“ je bleknil hripavi Marko, kakor bi kuro zaklical.

„Gospod Pruprutkijević je naš predstojnik!“ se je oglasil orožniški vodja, obrnivši se k meni. Oblastno si je zavihal brke. „Pruprutkijević!“ je ponovil še enkrat, naglašaje vsak zlog. Vse je bojazljivo pogledalo na orožnikove ustnice. Iznova se je začelo ugibanje. Jovica si je pogladil čelo, ustnice so mu potihem prebirale zloge, naposled si je z dlanjo obrisal pot s čela, se nasmehnil ter obupno potresel z glavo, ker še ni mogel pogoditi imena svojega mutašerifa; Marko se je leno počehal za ušesom in osato je pogledal v prazni čibuk. Kokić se je začudil: Oj, kakšno ime! — potem se je jezno, kakor bi si hotel izruvat nos, useknil v stran. „Prup . . . Prup!“ se je oglasil za mano na moje veliko začudenje moj zvesti Mitre. Težka, trda, ubita je duša slovanska; ostrmi ta duša ob novoti, kmalu pa se vtopi v njo, premišljuje, razbira in si prilasčuje.

„Hvala Bogu, sami dobri gospodje so prišli k nam!“ je povzel besedo hvalisajoči in zgovorni Jovica.

„Naj bo hvala Bogu dragemu!“ je čemefno vzdihnil Turčin.

„Sami učeni in modri ljudje!“ je poudaril Jovica.

„Da . . . in pamet caruje in kraljuje,“ je pritrdil Kokić.

„Te dni me je srečal gospodin Lparar na ulicah, postal zraven mene, podal mi roko in me vprašal: Kaj, Jovica, ali mi veš povedati, koliko bi se potrebovalo mišjih repov, da se zveže nebo z zemljo? — Odgovoril sem: Tega pa ne vem, gospodine! . . . In oba sva se smejala. — Samo eden — je rekel — a tisti bi moral biti dolg. — Tako se pogovori gospodin Lparar s človekom.“

Vsa družba je dvignila glave. Orožniški vodja je nategnil obraz v svečane, resne poteze, da bi prikriil smeh, ki mu je silil na mi-mične mišice — njega sta vedno dičila teatralski patos in veličastna poza; njegovi tovariši so se prilično tiho, skozi nos smejala; Marka je posilil kašelj; Kokić je bistro pogledal na Jovico, kakor bi mu hotel reči: Močerad ti klečeplazni! Tudi Mitru se je zažarilo lice.

Poščegetala me je radovednost. „Kdo je ta Lparar?“ sem vprašal.

„V konaku piše . . . Oh!“ je odgovoril Jovica, poln blagorodnega čuvstva za Lpararja.

„Pristav je pri kotarskem uradu,“ se je vmešal orožniški vodja, „njegovo pravo ime je gospodin Plaper.“

„Plaper? Pa ni prišel k vam iz Sarajeva?“

„Da, menda iz Sarajeva, pred dvema letoma.“

„Majhen, čokat mož z rdečo brado?“

„Da, da, bo že tisti; pikast je tudi — Rudolf Plaper.“

Čudom sem se čudil, čeprav ni nič čudnega, ako človek čez leta zopet najde starega znanca v kraju, kjer se ga ni nadejal. Spomin na Plaperja me je nekako pogrel, potopil sem se v pre-mišljevanje in nisem več pazil na prijetno družbo. Moji šari se je zdelo varno, pomuliti mimogrede tuintam šop trave, kar je mrko zvesto posnemal, tako da sva z Mitrom, ki je postal čisto ravnodušen, malomaren in zaspan, zopet zaostala za izprevodom. Misel za misljo se je rodila v moji glavi, prizor za prizorom je vstajal, videl sem kakor v zrcalu pretekle dni, zorno mladost, nepovratno odletevšo. Evo, česa sem se domislil! Spomnil sem se otroških let. Z menoj hodi v šolski razred pritlikav, vedno se smejoč dečko rdečkastih las, nežen in šibek, takšen, da se je zdel nam drugim, ki smo prišli s kmetov, kakor igrača, in malo smo marali zanj. Vsak dan prinese v šolo rožek ali kosce pogače ali dehteče cvrtje, lušči,

obira in je med urami in nam se kar skomina. V znanju se ne odlikuje posebno, pa izhaja za silo. Čim više smo napredovali po razredih, tem bolj smo se zblížavali: mladeniči kmetskega pokolenja z ene strani, z druge strani gosposki — Rudolf Plaper. Ta se je sčasoma privadil slovenskega jezika, naše podnebje ga je prestrojilo, poredil se je, in mi smo polagoma odlagali na kmetih delano obleko, obelili smo se, ta in oni si je kupil že prve rokavice, naučil se je kadrilje, nekateri je delal že verze z apostrofi in bolj ali manj smo se navzeli šolskih idej in mestnih šeg, pozabivši domačih pašnikov. Tako so se naša mišljenja sčasoma zblížala in Plaper je postal naš ravnopraven tovariš. Ko so se nekoč, ne vem že po kakšni pričini, pojavile po vseh razredih ljubljanske gimnazije češke narodne kape „podjebradke“, se je pokazal na naše veliko zadovoljstvo tudi Plaper v takšni čepici. Čeprav smo ga že poprej nekoliko uvaževali in šteli med Slovence, vendar za gotovo še nismo vedeli, ali je krop, ali je voda, sedaj nas je pa jasno prepričal, da je krop, naš človek, pravi gad. Še predno smo se dositega naveselili in naveličali novih pokrival, jih je šolsko vodstvo prepovedalo. Ko je Plaperjev oče, višji uradnik, preselivši se iz Nemcev v Ljubljano, zvedel, kakšna grozna demonstracija je tista čepica, ki jo je nosil njegov sin, se je silno razsrdil. Sina je za tako nespamet strašno ozmerjal, „podjebradko“ mu raztrgal in v cunje bacnil in za ves mesec mu je odtegnil denarno doklado. Mladi Plaper nam je o tisti „komediji“ pravil, rogaje se svojemu očetu in ploskaje v roki. Nam se je še bolj priljubil: zdel se nam je mučenik naše narodne stvari. Neko jesen pa mladi Plaper več ni prišel v naš razred. Stari je šel v pokoj, preselil se iz Ljubljane, vzel sina s seboj in mi smo kmalu pozabili tovariša.

Kje so moja zelena mladeniška leta, ki sem jih preživel med Slovaki! Kako se mi je priljubilo to siromašno, dobro ljudstvo, njegova lepa zemlja, naslonjena na Karpate, deroči Vah, v nebo kipeča Tatra, tako genljivo opevana od pesnikov! V slovaški vasi za Vahom me je usoda zopet združila s Plaperjem. Čez dan opravlja službo, zvečer nama pan Trinka toči žareče vino, ki se rodi ob vznožju Matih Karpatov. Pan Trinka je častit Slovak stare korenine, črnih, mastnih in močnih las, ki so okoli vse glave podstriženi, obritega lica in vratu. Obrvi so se mu povesele čez oči, tako da težko gleda kvišku, zato pridno poveša oči v kozarec in smehlja se božji kaplji. V Trinkovi „šenki“ se pred adventom in pred pustom pleše po dvakrat na teden: zna pozabiti Slovak svojo

bedo, potlačiti okrogli klobuček na stran, poskočiti sebi na slavo in veselje, udariti s plosko dlanjo ob visoke golenice, ploskniti v roki, dvigniti svoje deklet v višek in zarajati: haj, haj, haj! Pri takih zabavah sloniva s Plaperjem pozno v noč ob steni šenke in gledava na šumeči narod, na krepke postave v narodni obleki. Plaper ima vselej polne žepe cukrčkov za dekleta, katerim pokupi tudi vse preste, kar jih prinese zamazani žid k zabavi. Mimo njega pleše Rozika, edina hči Trinkova in vsemogočna gospodinja v hiši. Oh, kako se nosi in kako je opravljena! Prava kraljica vaških deklet! Na glavo si je pripela živordeče svilene „stuške“ z dolgimi trakovi — znamenje ponosne device, ker deklet, ki je padlo v viden greh, ne sme več nositi „stuškov“ — nadela si jih je na črne, goste lase tako milo in okusno, da se ni mogoče nagledati; prepasana je z dragocenim srebrnim pasom, vse na njej je skrbno obšito in všito, visoke škornjice z nagrbljenimi golenicami in svetlimi podkvicami na opetnicah, kratka rokavca, krilce do kolen, ta goreči obrazek, mamljive oči, te bele ročice, te urne nožice! . . . Oh, zakaj so ta dekleta tako hladna proti tujcu, zakaj jih ne ganejo nobene slaščice in nobene še tako bojko navihane mustače, nobena zemeljska zvezda in nobena svetla sabljica! Zakaj sem moral na pohod, še predno sem te poljubil, ti zlatolasa Maruša z neoskrunjenimi „stuški“! Zakaj nisi imela usmiljenja s tujcem, ki ni našel nikjer miru! Čital sem ti naše pesnike, ki toliko vedo o ljubezni, samo o ljubezni, hvaležno si me razumela in solza v tvojih žalostnih očeh mi je bila edino plačilo! In dalje sem moral iz vasi v globoko Ogrsko! —

Plaper se je prav zaljubil v Trinkovo hčer in sedel je noč in dan v šenki. Rozika se mu je sladko nasmihavala in vabljivo, pristrčno ga pogledovala, stari premeteni Trinka je povešal trepalnice čez nos, smehljaj se z dolenjim delom lica, delal se slepega in nevednega, postajal pred Plaperjem, točil, pil, včasi celo zapel prelepo pesem: „Težki furman k nam — težku furu vēže“ — in računal. Tako je Plaper koprneč preživel celo poletje. Jeseni pa je prišel Jano Djuriga, korenit mladenič, sin premožnega Slovaka, od vojakov domov. Temu ni bilo Plaperjevo sladkanje nič povšeči. Napil se je neko nedeljo popoldne vina, zvečer pa je Plaperja tako izdatno pretepel, da se je moral odpovedati službi in je zbežal k svojemu očetu na Dunaj.

Toda Plaperju je bila sreča vedno mila, kmalu je bil zopet, kakor pravijo, pri polnih jaslih. Njegov oče ga je toplo priporočil svojemu prijatelju, sotrudniku nekaterih židovskih listov dunajskih.

Mladi Plaper se je predstavil, sotrudnik ga je ljubeznivo sprejel in smehljaje se ga naravnost vprašal, če ume lagati, na kar je Plaper strmeč, sramežljivo in skoraj bojazljivo odgovoril: „Za silo tudi, če treba!“ Sotrudnik ga je za tak moder odgovor potrepal po rami. Drugi dan je govoril znan Čeh v državnem zboru odličen liberalen govor z znamenitim uspehom. Sotrudnik nekaterih židovskih listov je precej porabil priliko. Skrpal je na podlagi markantnih točk onega govora kritiko o parlamentni seji. Zbral je svoje pomočnike — med njimi je bil tudi Plaper —, posadil jih za mizo in razdelil posel. Plaperju jo ukazal kritiko v glavnih potezah prepisati in jo z visoko donečimi besedami tako našopiriti, da bo sposobna stati na prvi strani liberalnega lista; drugemu pomočniku je naročil kritiko za drug liberalen list v slogu toliko predelati, da se ne bo poznalo, da sta obe iz enega vira; tretji je dobil nalogo, stvar tako prežvečiti, da bo ugajala tudi rdečim demokratom; četrti je dobil ukaz, kritiko za predmesten gorjačarski list na glavo postaviti, to je, začeti jo z onim stavkom, s katerim jo bodo prvi trije listi končali, in petemu, v lažeh posebno podkovanemu, zatorej zanesljivemu človeku je dejal, naj jo presuče in prenaredi za konservativna ušesa, ne z ozirom na čitajoče občinstvo — konservativni ljudje malo bero kritike —, ampak ker plačuje list mogočen konservativen dostojanstvenik. Tako in v taki družbi je začel Plaper delati za človeštvo. Pisal je o vsaki stvari, nadejaje se nagrade, za denar, pisal je brez ljubezni do stvari in brez ognja, brez skušenj in pravega poznanja stvari, nepremišljeno, površno in na brzo roko in pisaril je tudi o slovanskem svetu. Stopil je v vrsto onih ljudi, ki nas po tujih novinah dan na dan psujejo in blatijo. Srečal sem ga na Dunaju bradatega in debelega. Pohvalil se je, da je z življenjem in Dunajem zadovoljen. Nekaj let pozneje sem slišal, da je stopil Plaper v Sarajevu v službo bosensko-hercegovske vlade.

(Dalje prihodnjič.)



Večna ljubezen.

Spisal C. Golar.



dpustili so ga iz velike, bele palače sredi prijaznih vrtov, žuborečih vodoskokov in hladnih smrekovih šum. Kraj je bil čudno lep, in ko ga je spremil brat na vlak, se je poslavljaj z otožnostjo od svojih prijateljev, samih blelih in neveselih ljudi, ki so postajali po vrtu, po šumi, okoli studenčka v dolgih, belih plaščih, v sandalah in lahkih slamnikih. Bilo je čudno življenje v tej hiši, sama tišina in svečan molk se je razlegal naokoli, včasih pa je zapel klavir tam v okroglem paviljonu, in tenke dolge postave so prihajale in vele ustnice so se jim nabirale na smeh.

Rekli so mu, da je bolan, in včasih je začutil velik, neznan strah in nemir, pred njim je vstajala čudna groza in skozi oblake je hrumelo tristo jezdecev. Ali bilo je bolje od dne do dne, in začel se je spominjati svoje neveste Lucije, ki jo je vodil za roko ob lepih večerih pod topoli, pod zelenimi kupolami.

Po vožnji sta se poslovila z bratom šele na morski obali; nizka vila sredi cipres in brajd je bila sedaj njegovo stanovanje, mirna gladina je bilo njegovo polje, ki sta ga orala s čolnarjem, solnce je plavalo pod njim in nad njim.

In tedaj se je zgodilo, da ni več ljubil svoje neveste, spomnil se je v mraku svoje duše, da se mu je skrila zvečer v hladnico, in njegov brat je šel k njej. Nenadoma ga je obvladal čut nize, zakaj zaslutil je, da se mu natihoma bliža velika sreča, velika ljubezen, kakršne brat Evgen ne doseže nikoli. Jasno pričakovanje je raslo in cvetlo v njegovi duši, in vsako jutro je šel na obalo in pogledal proti solnčnemu vozu, ki je kipel z obzorja. Mogoče je, da pride njegova nevesta od tam, da se pripelje v zarji in viharju, z vrta Avrore, z rožnimi prstki in zlatim valom okoli temena in na razpenjenih plamenih.

Tisto jutro je bilo čudovito belo in svetlo, solnce je imelo okoli sebe namesto zarje mlečnobel, opalen pajčolan, snežnobleščič tul je plamenel nad morjem, in Metod Jesen je vedel, da se bliža tisti veliki čas, dolgo zaželjeni, ko se ima uresničiti njegovo pričakovanje. Stal je na obali in videl deviško solnce, ki se je vzdignilo

iz bele postelje, in bilo mu je jasno, da iz zarje in z vrta Avrore ne pride njegova nevesta. Ali še bolj vedro in veselo čuvstvo se je rodilo v njegovi duši, to je bilo zmagoslavje, to je bila dosežena sreča: Ne v solnčnem vozu, ne v zarji, ne v viharju ne pride njegova nevesta, že je pri njem, vsa bleščeča in jasna njena duša sije okoli njega in plava nad njim.

Vstal je in šel od morja, poljubljal zrak in solnčne žarke, zakaj v njih in na njih je bila njegova ljubezen.

Vitke ciprese so strmele na obeh straneh v zrak, sinjezelena brina je kipela za njimi, nad potjo po vinskem griču so rasle oljke. In tako je šel Metod Jesen svoji ljubici nasproti, njegovo bledo in otožno lice je zasijalo in tudi v njegovih globokih očeh se je zasvetilo.

Bela hišica je pogledala iz gostega zelenja, stala je čisto na samem, sredi prijaznega vrta in tik ceste. Okna so bila odprta in skozi nje je sijala rumena luč.

Metod Jesen se je ustavil, in njegovo srce je zavalovalo v burni radosti: Skozi srednje okno, ki se je tako bleščalo sredi belega zidu, je zagledal deklinško glavo, ali ne rdečih, smehljajočih se lic, temveč le kito las, ki se je vila na vsako stran glave, počivajoče na blazini, in teme je zaljšal deklici srebrn, mrtvaški venec.

Vstopil je in obstal sredi male izbe pred mrtvaškim odrom. Deklica, ki je ležala sredi dveh gorečih sveč, zagrnjena z dolgim, čipkastim prtom, je bila prekrasna. Palmo je držala v prstih in na vejici se je svetil zlat prstan, s črnimi trepalnicami so bile napol zasenčene njene oči, njena lica so bila prosojen alabaster.

Metod Jesen je stopil k mrtvi devici, in njegove oči so pile biserno belino njenih lic in mrzli blesk žametnih oči in hladni sinj njenih trdih ust, pod katerimi so se svetili ostri, drobni zobje. Ni se ganil in ni zinil besede, samo njegove oči so rasle in se širile.

„Tu spi moja ljubezen,“ je zmagoslavno klicalo njegovo srce.

„Moja ljubezen, ki ne umrje nikoli; njena duša sije nad menoj in okoli mene, kamor pogledam, se mi blesti tako svetla in bela.

„Ti, moja nevesta, vem, da me vidiš, četudi so zasenčene tvoje oči, slišiš me in ljubiš me, ker plava tvoja duša nad menoj, ker jo nosim v svojem srcu.“ Tiho so drhtele njegove ustne in čutil je, da bo s pogledom óživil, s srcem vzbudil in s hrepenenjem poklical v življenje to mrtvo, prekrasno ljubico svojo.

„Trudna je tvoja ročica in komaj nosi palmo, in tvoje ubogo srce ne bije. Ali čuj me, ljubica, tvojo dušo sem zaklenil v svoje srce, in zato vstani!“

Razprostrl je svojo roko čez njeno truplo in njegov pogled je nepremično strmel v njen obraz.

„Vstani! Kakor je Jezus vzbudil Jairovo hčer, tako te jaz kličem v življenje: „Deklica, vstani!“

In — njene ustne so se nasmehnile, vejice njenih oči so se odprle in zamajala se je palma v njeni roki.

„Deklica, pravim ti, vstani!“ je ponovil še enkrat.

Še bolj veselo se je zasmejala in živo so pogledale oči.

„Kod si hodil tako dolgo,“ je izpregovorila nenadoma z glasom, ki je drhtel kot šum večerne sape. „Nisem te mogla več čakati, ker so se iztekle moje ure in moj dan se je nagnil.“

„O, ljubica! Iskal sem te po svetu in nisem mogel priti prej. Blodil sem po gorah in po morju, čakal sem, da se pripelješ v solnčnem vozu, da prideš v zarji in viharju, ali danes sem zagledal nad seboj tvojo dušo in vedel sem, da si pri meni.“

„Tako pozno si prišel, glej, umrla sem, ker mi je bil svet tako mrzel, ali zate je moje življenje večno. Hrepenenje je nesmrtno, ne more ga umiriti smrtni angel, in moja ljubezen do tebe je večna.“

„Ali se spominjaš, ljubica? Ali se spominjaš najinega življenja pred tisoč in tisoč leti, najine ljubezni na visoki nebeški zvezdi? Ali nisva živela skupaj in se ljubila, predno je bila zemlja?“

Tiho se je smejala in tresla se je palma v njenih rokah.

„Da, moj ljubček, in ne vem, kdo ti je vdahnil to zavest. Prezgodaj ti je prišla, saj se je komaj vzbudila v meni, in vendar že gledajo večnost moje oči.“

„Ali ti ni bilo ime Selena?“

Tiho se je smejala, in njena glava se je nagnila, da je zazvenel srebrni venec na njenem temenu.

„Glej, Selena, že tisoč in tisoč let živi najina ljubezen in bo ostala na veke. Začela se je na zvezdi, kjer sveti troje solnc, in bo živela zopet na zvezdi, kjer sije svetloba duš v večni lepoti. Ali ostaneš dolgo pri meni?“

„Kadar me pokličeš, se vrnem k tebi, dokler nisva združena.“

„In zakaj me zapuščaš, kam odhajaš?“

Izginil je smeh z njenega lica, in ni odgovorila.

„Ali me ljubiš?“ je vprašal in z vsem srcem je zahrepenel po mrtvi ljubici.

Zopet je zaplaval smeh okoli njenih ust in še svetlejši lesk je izpreletel ves njen obraz.

„Ljubim te.“

„Daj mi ustne, da te poljubim.“

„Skloni se k meni!“ so zašepetale njene ustnice, in rožna zora je šinila po njih.

Nagnil se je nad njo, njene roke so se zgenile in ga objele, palma je trepetala nad njegovo glavo. Pritisnil je svoja usta k njenim, in zapihljala je sladka sapa okoli njega.

Tisti trenotek je zašumelo za sivim zagrinjalom na drugi strani odra, ustne so se ločile, in Selena je zopet nepremično ležala na odru. Njene oči so bile rahlo zasenčene.

Metod Jesen je stal ob mrtvi ljubici, in izza zagrinjala je prišla stara žena, vsa v črnem pajčolanu. Ko ga je zagledala, se je v strahu obrnila proti njemu, plašen je bil njen pogled in ustnice so se premikale brez glasu. Z roko je mahala proti njemu in šla vedno bliže.

„Kdo si, kdo si?“ je hotela reči.

„Pustite me, da ostanem pri svoji ljubici!“ Še večji strah je zagorel starki v očeh.

Metod Jesen je pogledal mrtvo deklico in osupnil: Jezno so strmele vanj steklene oči, sinje ustne so dihale mrzlo grozo.

Z obema rokama je zakril obraz in zbežal iz sobe.

* * *

„Da, to je ona, to je Selena!“ je ponavljal in stopal v senci oljkovega gaja kraj morja. Čutil je nad seboj in okoli sebe in v sebi njeno dušo, v svetlorožnem zraku, ki ga je obkrožal, je plaval njen dih, njena senca, bela kot mesečina, stkana od polprosojne, mlečne megle. Nenadoma mu je bilo, kakor bi plaval pred njim njen stas, poln življenja in gorkote, v njenih očeh so planile žive iskre in tajna nežnost je zaigrala na njenih ustnih.

„Selena, Selena, vrniva se na zvezdo!“

Razprostrl je roke proti njej in skušal objeti njen jasni in divni lik, ali odplavala je više in više in se razblinila in razsijala v prozorni nič.

„Selena, Selena!“

„Saj sem pri tebi, zakaj me kličeš? Tvoje oko me ne vidi, ker leži moje telo na odru, ali tvoja duša me čuti in vidi. Pojdi z menoj, objemi me, in poletiva na zvezdo!“

Zaprl je oči, in že se ga je oklenila svetla postava in na svojih ustnah je začutil sladko sapo. In bilo mu je, kot da je izginila zemlja pod njegovimi nogami, in šum velikanskih peroti je završal okoli njega. Obenem je začutil, da leti z neznano brzino navzgor, utihnilo je veličastno dihanje morja, samo nevidna krila so šumela po zraku.

Nenadoma je imel zopet tla pod nogami.

„Odpri oči in hodi!“ mu je velela spremljevalka. Pogledal je in videl tri solnca nad seboj, tri napol ugasle, velikanske krogle, krožeče po zraku. Prvo je sijalo zelenotemno luč in svetloba drugega je bila mračnordeča in tretje se je svetilo v žolti svetlobi.

„Selena, Selena, kje si! Vodi me, zakaj že je pozabil moj duh, kod sva hodila nekda.“

Takrat je gorelo troje živih velikanskih solnc, a zdaj ugasuje njih luč.“

Zopet je zapihljal kraj njega njen sladki dih in prosojna senca je plavala pred njim.

„Glej, na tej gori pod rdečim solncem sva se ljubila, moj ljubček,“ je zašumljalo.

„Selena, a danes je tako temno in hladno v raju ljubezni! Groza me je bledega mraka in mrtvih solnc.“

„Ne boj se, jaz sem s teboj.“

Prijela ga je za roko, in splavala sta na goro, in tam je blodilo vse polno črnih senc in slišalo se je vzdihovanje in klicanje na pomoč.

„Kdo hodi tod, Selena? Kdo joka?“

Le tiho ječanje je bilo odgovor.

Vsa gora je bila polna joka in solz in mraz je šumel od solnca.

„Selena, strah me je! Vrniva se na zemljo!“

Objel jo je in zaprl oči. Vihar se je dvignil okoli njega, šum nevidnih kril se je razlegal po zraku in zdelo se mu je, da pada s strašno hitrostjo.

„Doma sva, ne pozabi me!“

Ko je izpregledal, je bil sam. Stal je pred belo hišo ob poti, in ko se je ozrl na okno, je zagledal vznak počivajočo dekliško glavo s srebrnim vencem na temenu. Vstopil je v izbo in zagledal polno črno oblečenih ljudi pred odrom. Pri nogah mrtve deklice pa je klečala starka in čitala sveto pismo. Pogledal je svojo znanko, in zasmejala se mu je tiho v senci sveč.

„Ko se je bil Jezus nazaj pripeljal od onkraj morja, ga je sprejelo ljudstvo ob bregu z velikim veseljem. Med drugimi je stopil k njemu eden izmed višjih v shodnici, Jair po imenu. On je imel hčer, dvanajst let staro, ki je bila na smrt bolna. Jezusu pade k nogam in milo prosi: ‚Gospod, moja hči umira; ali pridi in položi svojo roko nanjo, in bo oživela.‘ Jezus vstane in gre ž njim. Njegovi učenci in velika množica ga spremljajo —“

Trd in zaupanja poln je bil glas stare matere, in ko je prenehala, je poljubila knjigo in pogledala mrtvo hčer.

Metod Jesen je stal sredi pogrebcev in sklepal roke.

„Ali ne veste, da je deklica živa?“

„Tiho, tiho“ so odgovorili. „Ali nas imaš za norca, ali si blazen?“

Starka ga je začudeno pogledala in nadaljevala:

„Kar pride nekdo k višjemu shodnice in mu reče: ‚Tvoja hči je ravnokar umrla, ne nadleguj torej več Učenika!‘ Oče se silno prestraši, ali Jezus mu reče: ‚Ne boj se; le veruj, in bo oživela.‘ Ko stopi Jezus v hišo, najde ondi veliko ljudi, ki so jokali po otroku, in tudi piskače, ki so po šegi tistih krajev žalostne piskali; Jezus jim pa reče: ‚Kaj delate hrup in jokate? Deklica ni mrtva, ampak le spi!‘ Tedaj so se mu posmehovali, ker so dobro vedeli, da je umrla; pomislili pa niso, da je Jezus prišel jo spet oživiti. Jezus veli vsem ljudem iti iz hiše, in gre s starši in svojimi tremi učenci v hram, kjer je ležala deklica. Potem stopi k mrliču, prime ga za roko in reče: ‚Deklica vstani!‘ Deklica mahoma vstane in hodi. — In ta glas je šel po vsej deželi.“

„Ali ne veste, da je deklica živa? Včeraj sem jo vzbudil kot Jezus. Že sva bila na zvezdi, in moja nevesta je, in najina ljubezen je večna.“

„Ali si pijan, ali si blazen?“ so mu rekli. „Nam ni do šale, ako si se napil sladkega vina, nas pusti in hodi!“

„Z menoj je bila, in objemaje se sva plavala pod tremi solnci.“

Stara mati je zavpila naglas in pokazala nanj s prstom:

„Ven ga vrzite! Po mojo mrtvo hčer je prišel.“

Pogrebci so vstali in prijeli Metoda Jesena.

Luna je sijala na gaje in na morje, ko je bežal sam skozi noč.

„Selena, Selena, zakaj si me pustila?“

Jutro je bilo žalostno, temni oblaki so se gnali nizko nad obzorjem in morje je bilo viharo. Visoko so rasli valovi, grmeli ob pečine in s silnim zalétom hrumeli v zrak.

Metod Jesen je prišel do bele hiše, in ko se je ozrl na okno, ni videl srebrnega mrtvaškega venca na dekliškem temenu. Sklenil je roke proti nebu in planil v izbo.

„Kje si, Selena, zakaj si me pustila?“

Mrtvaški oder je bil prazen, prt odgrnjen in sveči ugašeni. Samo stara mati je ležala na tleh pred oropanim odrom in z glavo se je dotikala svete knjige, ki je govorila o vstajenju Jairove hčere.

„Kam ste nesli mojo nevesto? Vrnite mi Seleno!“

Hitel je zopet na cesto in na drugi strani tik morja, kjer je stala majhna kapela, je zagledal vse črno ljudstva.

„Kje imate mojo nevesto? Dajte mi nazaj mojo nevesto!“

Morje je grmelo ob njegovi desnici in slani curki so mu prali obraz, a Metod Jesen je bežal tik morskih skal, in njegove oči so gorele, ko je prihitel na pokopališče. Planil je med pogrebce, z rokami si je delal pot, in videl je še, ko so pogrezali snežnobelo krsto v grob.“

„Kam jo skrivate, mojo nevesto? Razbojniki!“

Deklica je živa, in večna je najina ljubezen! Selena, Selena, že sem pri tebi!“

Zavihtel se je čez izkopano prst in skočil v grob.

*

Evgen Jesen je pisal svoji ljubici Luciji: „Vsekakor je skoro tragično, kar se je zgodilo z mojim bratom Metodom. Pomisli si: Fantu se je zazdelo, da ljubiš ti, draga Lucija, mene, in prosim te, ali je čudno, da nisi mogla bolnega sanjača? Konec pesmi se glasi: Zblaznel je, zblaznel! Bil sem pri njem, in lahko si misliš, da mi je bilo hudo. Saj sem vendar njegov brat! Vendar bi tebi ne svetoval, da ga obiščeš. Včasih ima čudne misli. Nad menoj je kričal: „Golobico si mi ukradel, pesjan se družil z golobico!“ In potem je začel govoriti o nekaki novi nevesti in o svoji večni ljubezni. Ali povem ti, dušica, da mi je ljubši nego vse nebeško veselje Metodovo trenotek ljubezni na tvojem srcu . . . Kupi črne svile za vsak slučaj in jutri pridi med rožami na sladek večer . . .



Sredi noči.

Spisal Fr. J. Dolinar.



rebudila se je hipoma. Kakor bi jo bil kdo poklical po imenu, se je nenadoma vzdramila. Toda spametovati se ni mogla. Vedela je samo toliko, da bedi, a domisliti si ni mogla, kje je, niti ne, kaj se pravzaprav godi ž njo. Nekaj hipov se celo sama sebe ni zavedala.

Mislila je in bila si je v svesti, da misli, ali kdo je, kaj je, tega se ni mogla spomniti . . .

Skozi okno je prodirala z ulice svetloba ter se obrisavala na stropu kot podolgovat četverokotnik. Začudena je zastrmela vanj in še bolj je bila zmedena. Ta svetla plošča, ki je visela nad njo mirno, nepremično kakor medlo lesketajoče se ogledalo sredi velikankega črnega okvira, jo je nekako hipnotizirala.

Le polagoma se ji je začelo bistrirati. Zavedela se je najprej same sebe, zaznala je, da je ona, ki tu leži in premišlja, Adela, tista Adela — toda ne, ne Adela, temveč Adelica, tista Adelica, ki . . . Kajti do sedanjosti še ni segala njena pojmovitost. V preteklost se ji je bil pogreznil in ondi je tičal njen spomin. Zdelo se ji je, da je še vedno ona mala, od vseh oboževana, od vseh ljubljena Adelica, edina hčerka imovitih, uglednih staršev . . .

Toda kje je?

Iztegnila je levico, ali dotipati ni mogla zidu, ob katerem je stala njena deviška postelja tam v tisti njeni dražestni sobici na očetovem domu. Kako to? Pa se vsaj ni ulegla narobe! Mogoče da se je v spanju zasukala! . . . Zgodilo se je bilo že to, kajti nemirno in burno se je pretakala kri po njenih žilah in hudo se je prevračala včasih po postelji . . . Poskusi še z desnico, iztegne jo in se prestraši: nekdo je poleg nje! Začula je zdaj hipoma tudi dihanje, enakomerno, globoko dihanje. Zona jo obide, toda samo za trenotek. Ah, zdaj je vedela! Več ni doma! Celih šest tednov je zapuščena že soba, v kateri je preživela svoje najslajše dneve. Celih šest tednov sameva že postelja, v kateri je presanjala svoje najlepše sanje — sanje, ki se ne uresničijo nikdar! Celih šest tednov že ni več samosvoja — šest tednov je že, kar je stopila pred oltar, kar je

obljubila, da hoče podrediti svojo voljo tuji volji . . . kar je žena, soproga . . .

To bi ne bilo samo na sebi nič hudega. Saj se je rada omožila! Ali kar jo je vznemirjalo, vznemirjalo od dne do dne bolj, je bilo to, da je kazalo zakonsko življenje tako povsem drugačno lice, nego si ga je bila naslikala v svoji domišljiji, da ji ni nudilo ničesar, skoro ničesar od vsega tistega, kar si je obetala od njega . . . Čakala je in čakala, vsak dan z večjim kopnenjem je pričakovala, toda vedno eno in isto — razočaranje za razočaranjem . . .

To naj bi bilo vse? To naj bi bilo, česar se je tako veselilo njeno srce, po čemer je tako nestrpno hrepenelo? To naj bi bila ljubezen, to sreča, to zadnji cilj človeških želj? Ah, kaka praznota, kako bridko presenečenje! . . .

Koliko je že v teh šestih tednih preudarjala, a doumeti ni mogla! In čim dalje mučneje ji je postajalo, vedno težje ji je bilo pri srcu ob teh mislih, neutešno hrepenenje se je je lotevalo po nečem tujem, neznanem — sprijazniti se ni mogla z mislijo, da je to vse... Moralo, moralo je biti še kaj lepšega, čarobnejšega, samo njo je pač ogoljufalo življenje, samo njej se pač niso izpolnile nade, želje!... Mora, mora biti nekje ono lepo, čarobno, o čemer je čula toliko praviti, mora biti, samo ona je zgrešila pot, našla ni steze, ki vodi skoz cvetoče livade in dehteče vrtove v obljubljeni deželo . . . Zgrešila je pot, zgrešila cilj! O drugih slasteh je sanjarila ona, o drugih čarih je slišala pripovedovati, nego jih je postala deležna! . . .

Mučne so bile take misli, tem mučnejše, ker je niso nikdar zapustile in so jo celo v spanju motile . . . Saj nemara da se je baš radi tega prebudila! Čudno res, da jo je kar tako sredi noči minilo spanje! Neprijetno bi bilo, če bi se to ponavljalo, kajti groza jo je bilo noči, groza svetlega četverokotnika na stropu, groza dihanja, ki se je čulo poleg nje . . .

Prerahljala si je mehko blazino in pogreznila zopet svojo dražestno glavico vanjo, hoteč zaspati. Ali tedaj je prizvenelo nekaj skozi okno, in zdaj je vedela tudi, kaj jo je vzbudilo. Da, zdaj se je spomnila celo, da je že v spanju čula nekaj . . . Milozvočni akordi otožne pesmi so se trepetajoč razlegali v temno noč. Okno je bilo odprto, in zato so segali glasovi tudi sem gori, dasi je bilo petje pritajeno, zamolklo, kakor bi se balo biti nadležno . . . Mehko, nežno so zveneli glasovi, zdaj malo krepkeje, zdaj tiše zopet, da se je zdelo, kakor bi jih donašal in odnašal zefir na svojih lahkih

perotih . . . Drug v drugega so se potapljali ti glasovi, a vendar je enega izmed njih natanko razločevala, natanko poznala . . . spajal se je z drugimi glasovi, a vendar zopet dvigal se v jasnih konturah izmed njih — mehak, tožeč, zadrževan, ali vendar zmagovit glas, ki ji je pretresal dušo, segal ji v srce, da je drhtela v čudnem, nepopisnem čuvstvu . . .

Po tebi se solzé oči -
po tebi srce hrepeni —
vse dneve, vse noči! . . .

Kot refren so se ponavljale te vrstice pri vsaki kitici in razumela je vsako besedo, ker so bile pete s krepkim poudarkom in z naraščajočim glasom. Preproste so bile besede, preprost tudi napev. A iz melodije je kipelo vse silno hrepenenje burno utripajočega srca in vsa grenka bol, izviračoča iz neutešenih želj . . . Sklonila se je pokoncu, do sredi života doli je zdrknila svilena odeja in blede soje se je dvignil v črni temi od snežnobelega perila in še belejših nepokritih delov njenega mladostnega telesa. Oprla se je z desnico in tako sloneč je prisluškovala, strme proti oknu, skozi katero je prodirala mračna luč od ulične svetiljke in so prodirali sladki glasovi. Strmela je in poslušala, boječ se, da ne bi preslišala nobene besede, nobenega zvoka . . . Srce ji je trepetalo . . . Nekaj trpkega in sladkega obenem jo je prevzelo . . . neka z mehko otožnostjo spojena slast ji je napolnila dušo . . . Zaihtela bi bila, in vendar je bila neskončno srečna ob zavesti, da jo še vedno ljubi, ljubi on, ki ga je odklonila, zavrgla . . . Kajti poznala je dobro tisti glas, ki je tako mehko, a vendar značilno zvenel izmed drugih, vedela je dobro, kdo se je osmelil ter ji priredil to podoknico, kdo izumil one vrstice, ki so vsled svoje pristnosti in resničnosti izzivale njeno sočutje, izžemale ji solze iz oči, vedela dobro, komu je privrela iz srca ta sladka, ta otožna melodija, ki je s tako neodoljivo silo vršila svoj namen . . .

Njen učitelj je bil za godbo in petje, ubog dijak, velenadarjen človek, a brez prihodnosti, ker ni imel nikogar, ki bi mu bil pomagal v boju za eksistenco. Druge stvari ga niso veselile, samo godbi in petju je živel, v tem bi bil dosegel lahko kaj velikega, proslavil bi bil lahko sebe, proslavil narod, a nihče ni imel zmisla za njegove težnje, nihče srca za njegove potrebe. Ker mu z učenjem šolskih predmetov ni šlo, ga je vsakdo smatral za ponesrečenega študenta in za drugega nič in mnogi so si celo domišljali in so se smatrali za njegovega dobrotnika, če so ga vzeli svojim otrokom

za učitelja glasbe ali petja, dasi plačilo, ki ga je dobival, ni bilo v nikakem razmerju z uspehi, ki jih je dosegel vselej, če je naletel le na količkaj talenta . . .

Njo je poučeval cela štiri leta, prav do tedaj, ko se je omožila. Njen ženin ni bil čisto nič ljubosumen nanj. Preveč brezpomemben se mu je zdel tak učitelj glasbe in petja, da bi ga bil smatral vrednega svoje najmanjše skrbi. Ona pa je vedela, da jo ljubi, vedela že dolgo. Stališče, ki ga je spričo tega dejstva zavzemala njemu nasproti, je bilo precej čudno. Videlo se ji je povsem umevno in naravno, da jo ljubi. Kako bi je ne ljubil, ko je bila tako lepa, tako dražestna, kako ne bi ljubil nje, ki jo je ljubil ves svet, nje, na kateri je počivalo z neprikritim zadovoljstvom toliko željnih pogledov, kjerkoli se je prikazala, nje, ki je imela toliko čestilcev in oboževalcev, kolikor mladih mož jo je poznalo! . . . Kaka druga bi se bila nemara jezila, da se je osmelil on, revni učitelj glasbe in petja, dvigniti oči do nje in gojiti morda celo želje in nade, a ona ni bila naduta in ni mu zamerila. Kdo ve, morda bi bila celo razžaljena, če bi bil ostal ravnodušen nasproti njej. Želela si je ljubezni in dobro ji je delo, ko je videla, da jo ljubijo drugi in da jo ljubi on. Sama vsemu svetu dobra, je bila srečna ob zavesti, da jo toliko src spoštuje in čisla, a njegova ljubezen ji je bila tem prijetnejša, ker ji ni bil nesimpatičen in mu je bila radi truda, ki ga je imel ž njo, odkritosrčno naklonjena! Bila je vsakemu hvaležna, ki jo je ljubil, in tudi njemu nasproti nikdar ni prikrivala hvaležnosti. Vedela je, da se rad poglubi v njene velike, črne oči, in rada mu je dala gledati vanje, vedela, da ga mičejo njeni beli zobje, ki so blesteli izza žarečih ustnic kakor srebrni biseri izmed rdečih korald, in dobrohotno mu jih je kazala. Nasmihavala se mu je rada in mu delala veselje . . .

Včasi je dobilo seveda tudi nekoliko porednosti in celo hudomušnosti prostora v njeni drobni, bistri glavici. Vradostila se je včasi, če je opazila, da so ga zmedli njeni pogledi, spravili ga v zadrego njeni usmevi. Včasi je priplulo na površje malce one zlobnosti, ki je pač spojena s človeško naravo, in celo dobro ji je delo, ako je videla, da trpi. Zakaj bi ne trpel malo radi nje? Saj mora celo v taki boli biti nekaj sladkega! . . .

(Konec prihodnjič.)



Elegija.

Če za lesovi mesec ugasne,
komaj pod vrbami val vzdrhti;
če zrumenijo dobrave glasne,
tiho z vej zadnji ptič zleti;
če se orel v dalje vzpne jasne,
trudno oko za njim strmi;
če glasovi pesmi mro krasne,
nihče, ah, nihče jih ne vzbudi;
če ljubav kdaj v srcu ugasne,
v noč se brez jutra potopi.

Vojeslav Molè.

Beatrice.

Ne iščem te, kjer pod granatami šepčejo fontane
in v mesečino se gubi drget strasti;
ne iščem te, kjer pred teboj v škrlatnozlati blesk dvorane
med rožami spev trubadurjev v mrak ihti.

Ne iščem te, kjer plámeni ognjišča rodnega gorijo
in smeh otroških ust zveni v gasnoči dan;
ne iščem te, kjer v celici samotni lilije dehtijo
in sveta krvaví Ljubav iz tisoč ran.

Med marmornimi stenami te najdem mistične krasote
na Monsalvaču hrepenenja Parcival,
v nezemskem carstvu solnčne Večnosti, rojene iz Lepote,
te najdem, žitja mojega ti sveti Gral.

Vojeslav Molè.



Književne novosti

Dragotin Kette: Poezije. Ljudska izdaja. Z življenjepisnimi in književno-kritičnimi črticami ter faksimilom pesnikovega rokopisa. Uredil A. Aškerc. V Ljubljani, 1907. Založil L. Schwentner. Cena broš. 1 K 80 h, eleg. vez. 2 K 50 h. — Kette je kakor le malokateri izmed naših pesnikov pesnil iz duše narodove, zato pa segajo njegove pesmi narodu tudi v srce. Srečna je bila torej misel, prirediti ceneno izdajo Kettejevih poezij, ker le tako jih je mogoče napraviti dostopne širšim krogom. Naj bi naše ljudstvo pridno segalo po proizvodih enega svojih najboljših pesnikov!

O kulturnem pomenu slovenske reformacije. K Trubarjevemu jubileju spisal dr. Ivan Prijatelj. V Ljubljani 1908. Založil L. Schwentner. Cena 1 K, s pošto 1 K 10 h. — Kakor vsi dr. Prijateljevi spisi se odlikuje tudi ta po samo-stojnosti. Na podlagi lastnih študij je napisal to razpravo, in dasi morda ta ali oni ne bo pritrdil vsem njegovim izjavam, priznati bode moral vsakdo, da je delo temeljito, sad vsestranskega razmotrivanja in preudarjanja.

Reformacija in socialni boji slovenskih kmetov. Napisal Abditus. V Ljubljani 1908. Založil L. Schwentner. Cena 1 K, s pošto 1 K 10 h. — Vsebinsko knjige označuje že naslov. Pisatelj se bavi s socialnimi razmerami slovenskih kmetov za časa kmetskih vstaj in bojev v dobi reformacije ter iztika prave vzroke raznim zgodovinskim dogodkom. Zvezo med reformacijo in kmetским gibanjem je seveda težko dokazati, razen če domnevamo, da je pogum, iz katerega se je porodilo eno gibanje, vzbudilo pogum tudi za drugo dejanje. Knjižica bode vsekakor zanimala.

Dr. Matija Prelog. Življenjepisna in kulturnozgodovinska črtica. Spisal dr. Karel Verstovšek. Cena 20 h, po pošti 30 h. — Oceno te ilustrovane brošure prinesemo še.

Zgodovina Jarenine v Slov. gor. in zajedno kmetskega stanu na Spod. Štajerskem. Spisal Gabriel Majcen, c. kr. profesor. Maribor, 1908. V založbi „Zgodovinskega društva“. Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. Cena 30 h, po pošti 35 h. — Tudi o tej knjižici še izpregovorimo.

Knjige „Družbe sv. Mohorja.“ „Družba sv. Mohorja“ je razposlala za leto svojim udom sledeče knjige: I. Zgodbe sv. pisma. Slovencem začel razlagati dr. Frančišek Lampe. XV. snopič. Spisal dr. Janez Ev. Krek. II. Koledar „Družbe sv. Mohorja“ za leto 1909., ki prinaša poleg imenika društvenih članov in običajne koledarske vsebine številne sestavke, beletristične in druge. III. Simon Gregorčič: Poezije. Knjiga je ilustrirana in lahko rečemo, da lepše knjige dozdaj „Družba sv. Mohorja“ še ni izdala. Zbral je pesmi g. Anton Medved, ki je spisal knjigi tudi predgovor. IV. Slovenske večernice, 61. zv., ki prinašajo povest dr. Detele, „Novo življenje“, kateri je bilo od svoječasno razpisanih častnih daril priznano drugo darilo, ter Cankarjevo povest „V samoti“. O teh povestih bomo v našem listu še govorili. V. Molitvenik „Presveto srce Jezusovo“, sestavil p. Janez Pristov. VI. „Umni čebelar“, spisal Fr. Lakmayer.

Časopis za zgodovino in narodopisje. Izdaje „Zgodovinsko društvo“ v Mariboru. Urejuje Anton Kaspret. V. letnik, 1.—2. snop., Maribor, 1908. — Zanimiva publikacija! Marljivi tajnik zgodovinskega društva, profesor Kovačič, kaže z dvojnimi spisom na iztok. Označujoč „Petovij v zgodovini Južne Štajerske“ (do konca srednjega veka), poudarja ozko zvezo te starorimske kolonije s Podonavjem in z balkanskimi deželami. Petovij s Panonijo vred je spadal v ilirsko provincijo, ki je imela svoj sedež v Sre mu; vzhodno-štajerske zemlje so posredovale med vztokom in zapadom, a so bile bolj spojene z vztokom. Od vztoka so prihajale tja razne ideje, krščanstvo in kult mitre, od vztoka se je pričela politična in pozneje cerkvena organizacija. Kakor je bila pramatka krščanskim cerkvam v Iliriku apostolska cerkev v Solunu, a poznejša metropola v Sre mu, tako je naravno, da so vzhodno-štajerski kraji pripadli pod panonsko-sremskega nadškofa Metoda. (Vpliv grške kulture se kaže n. pr. tudi v cerkvenem pisatelju, ptujskem škofu Viktorinu, ki je pisal latinski, a je bil po mišljenju učenec grških učiteljev in cerkvenih očetov.) V političnem oziru je Ptuj z ozemljem nasproti Frankom očeval najdalje slovensko samostanost, a zato prišel pod oblast Madjarov, ki so ormoškemu in ljutomerskemu okraju gospodovali vse do l. 1199. — Sličen po vsebini in posebno zanimiv je članek g. dr. Stegenška „O Veliki Nedelji in podobnih krajevnih imenih“ (Nedeljišče i. t. d.). Ime mu je iz predmadjarske dobe ter pomeni sv. Dominiko. Patrocinij sv. Dominike je znak grškega vpliva; večina Dominikinih cerkev je na Balkanu in v jugoslovanskih pesmih igra sv. Nedelja veliko vlogo. Sploh je pretežna večina krajev z imeni tedenskih dni (Nedelja, Sábota, Podčetrtak, Podsreda) na vztoku, ob ozemlju stare Panonije. — Kovačičev člančič „Dvoje kajkavsko-slovenskih spomenikov iz središkega arhiva“ popolnjuje gradivo moje razprave „Hrvatski utjecaji u starim iztočno-štaj. tekstovima“. — Lingvističnega značaja je (še nekončana) razprava profesorja Štreklja „Slovanski elementi v besednem zakladu štajerskih Nemcev.“ Štrekelj je na slovensko-italijanskih in slovensko-nemških jezičnih mejah priznan strokovnjak. Spričo znanih teženj pri nas Slovencih, naj bi narečje absolutno gospodovalo v književnem jeziku, navajam tu trditev Štreklejevo, da Nemci „doslej nimajo niti enega dialektološkega spisa o kateremkoli nemško-štajerskem narečju, kar je več ko čudno znamenje „živega“ zanimanja za domači jezik pri naših sosedi“; jaz pa pravim: Nemcem je njih jezik naredilo baš to za splošno umljivo in rabljivo občilo, ker tistim, ki niso bili filologi, ni od vseh strani donel na ušesa klic po narečju! — Končno je še omeniti dr. Kotnika „Koroške narodopisne črtice“ in pa oceno dr. Grudnove knjige „Cerkvene razmere itd.“ iz peresa dr. Stegenška. Dr. Stegenšek poudarja, da je ljubljanska škofija po svoji ustanovitvi „politična ekspozitura dunajske vlade in njeni škofje najzvestejši cesarjevi uradniki — v miru in v vojski.“

Dr. Fr. Ilešič.

Vaclav Beneš-Šumavský. Brodkovski odvetnik. Slika iz sedanjega življenja moravskega. Poslovenil Avgust Petrič. — V Ljubljani 1908. „Narodna založba“. Cena K 1.50. —

Brodkovec so malo provincijalno mesto s patrijarhalnimi razmerami, z obligatnimi domačimi prepiri med tekmujočimi družinami, s praktično filistrskimi nazori, narodne so in vendar ne probujene — skratka kraj, kakršne nam tudi naši slovenski romancierji in novelisti slikajo najrajši. Spletke med županom (ali županjo), med občinskimi svetovalci, med sodnikom, okrajnim zdravnikom in drugo inteligenco dajo dovolj snovi za zanimive konflikte, zlasti ako se oglasi še jezična tetka

politika, ki v takih krajih ljudstvo razburja dokaj globlje nego v velikih mestih, najbolj seveda tedaj, če je politika spojena, kakor v Brodkovicah, z narodnostnim preprirom. To vse vre kakor v panju. Mikavnejše pa še postane vrvenje, ako je vanje zapletena Amorjeva štrana; no, in v takih krajih, kjer so si ljudje tako stikoma blizu, ima ljubezen hiter in lahek posel; hitra so pa tudi tekmovanja, ljubosumnost, sovraštvo, solze in maščevanje.

V to okrožje vstopi mladi odvetnik dr. Kubala, z namenom, vzdriniti zaplano mesto in — seveda — si pridobiti ugledno postojanko in bogato pisarno. Izprva gre vse gladko; izročajo se mu kot narodnemu odvetniku vse velike občinske in druge pravde, imenitne mestne družine se potezajo za njegovo osebo, zlasti če so obdarovane z doraslimi hčerkami, in v javnem življenju odločuje njegova beseda. On lavira spretno med nasprotnimi strujami, zaljubi se pač le v eno deklico, v nežno, boječo županovo hčerko, a si ne odvrne simpatij in želja mondenskih hčera županovega nasprotnika. Vse je tako vpeljano, da postane županov zet, enkrat še župan in kmalu poslanec; kar se ga loti strast: slepo se zaljubi v lepoto in domnevano — doto neke nenarodnjaške krasotice in pretrga pod vplivom njenega sorodstva vse dosedanje vezi. Zdaj pa se združijo proti njemu vsi; tudi prejšnji medsebojni nasprotniki postanejo prijatelji v boju proti odvetniku odpadniku, ki se mu odslej rušijo tla pod nogami. Niti v rodbini nima sreče; poglavitno zato ne, ker žena, vajena razkošno živeti, ne dobi — nikarkršne dote; naposled zapustita z razdrtimi nadami Brodkovice in se izselita kdove kam. Odvetnikovo vlogo v javnosti pa prevzame mladi zdravnik, ki se poroči z županovo hčerko, svojo prejšnjo ljubico, mu začasno odvzeto in potem zapuščeno od odvetnika.

Tako snov občinstvo vedno rado čita; baš takega lahkega berila dandanašnji silno pogrešamo, ko je toliko ljudi, ki bi radi brali in brali in se pri tem nalahno zabavali, ne pa študirali. Tem bo s to knjigo zelo ustrezno. — Visoke estetske cene pa povesti ne bomo prisojali, niti je pričakovali. Prvi polovici sicer ni kaj prirekat; zasnova je krepka in enotna, osebe so po značajih zaokrožene in stremljenje pisateljevo, ki se sploh nikjer ne prikriva, ni pobitno enostransko. Ko pa se odvetnik seznanja s krasotico Hildo, ga namah in brez notranjega razloga zapusti pisateljeva simpatija. Krivičen postane ta tudi Hildi; po njeni uvedbi v povest mislimo, da je preprosta koketka in agitatorica; nazadnje pa spoznamo, da je le napačno vzgojena in razvajena, da je odvetnika res ljubila in da bi mu rada donesla — doto, ki je po njej tako stremel, ko bi jo le dobila!

Pa baš taki nedostatki povečajo snovnost spisa in te je naše sestradano občinstvo res željno in potrebno, ne brigajoč se, je li ta nagon njegovim vzgojiteljem všeč ali ne.

Dr. Jos. Tomišek.

Publike Ovidije Nason: Metamorfoze. Preveo T. Maretić. U Zagrebu 1907. (Prievodi grčkih i rimskih klasika, 18. svezak. Izdaje Matica Hrvatska.) — Ker ti prevodi starih klasikov ne spadajo med občne knjižne darove Matice Hrvatske, ampak jih je treba posebe nabavljati, se o njih v javnosti kaj malo govori. In vendar izvršuje Mat. Hrv. z izdajo teh prevodov velik kulturni čin, s katerim je Slovence pustila daleč za seboj. Hrvatje bodo vzorna klasična dela mogli kmalu položiti v domačem jeziku pred narod, mi bomo še kdove kako dolgo odvisni od tujcev in našemu jeziku bo še dolgo nedostajalo tiste prožnosti, ki jo dobi vsak jezik, kateri postane posoda za nedosežno plastična staroklasična dela. Sicer kaj bi govoril? Vsaka beseda ostane za nas le prazen zvok, dokler nimamo v slovenščini Homerja, Horacija, Katula, Sofokleja, Aristofana . . .

Hrvatje si vrlo gladijo pot in njih Matici gre za to prva zasluga. To leto je izdala Ovidijeve Metamorfoze, debelo knjigo nad 400 strani samih hrvaških heksametrov. Lepo se bero in pozna se Maretiću, da je prav tako izboren strokovnjak kakor stilist. Na raznih mestih sem primerjal izvirnik s prevodom in moram reči, da nisem našel nedostatkov, ki bi bili, ako nismo dlakocepci, vredni omembe. — Kratek informativen uvod o Ovidijevem življenju in delovanju je spisal Gj. Körbler; on je tudi opremil prevod s potrebnimi opombami pod črto.

Dr. Jos. Tominšek.



Slovensko gledišče. Za sezono 1908/9, ki se prične dne 1. oktobra t. l., nam obeta vodstvo našega gledišča sledeče uprizoritve. I. Drama: Ksaverij Andrejev: „Zaklad“. Naroden igrokaz v treh dejanjih. — Dr. Fran Detela: „Dobrodušni ljudje“. Veseloigra v treh dejanjih. — Ant. Medved: „Kacijanar“. Žaloigra v petih dejanjih. — Ksaverij Meško: „Mati“. Igrokaz v treh dejanjih z epilogom. — Milan Pugelj in Čvetko Golar: „Snubačič“. Komedijska igra v štirih dejanjih. — A. Čehov: „Stric Vanja“. — Ip. V. Spažinskij: „Gospa majorka“. — B. Rakšanin: „Nastop strasti“. — Nik. Potjehin: „Zanka smrti“. — M. Bačucki: „Predlogi gospoda občinskega svetnika“. — Zyg. Prybylski: „Vicek in Vacek“. — F. A. Šubert: „Žetev“. — Vaclav Štech: „Vročna tla“. — W. Shakespeare: „Kralj Lear“. — O. Wilde: „Idealni soprog“. — Harry in E. A. Paulton: „Nioba“. — Molière: „Skopuh“. — P. Bourget & A. Cury: „Razporoka“. — Rob. de Flers & G. Caillavet: „Ljubezen bedi“. — G. Gavault & Rob. Charvey: „Gospodična Jozetta — moja žena“. — A. Guimera: „V dolini“. — Testoni: „Tisto posebno...“. — Zambaldi: „Žena zdravnikova“. — Verga: „Kmetijski vitezi“. — H. Ibsen: „Rosmersholm“ in „Divja rasa“. — Holger Drachmann: „Enkrat je bil...“. — W. Goethe: „Faust“. I. del. — Fr. Grillparzer: „Morja in ljubezni valovi“. — F. Schiller: „Wallensteinov ostrog“. — G. Hauptmann: „Bobrov kožuh“. — Lud. Fulda: „Maskerada“. — R. Havel: „Tujci“ in „Politiki“. — Fr. pl. Schöntan & G. Kadelburg: „Gospod senator“, „Zlate ribice“ in „Sloveča žena“. — K. Kraatz: „Hribolazec“. — Karel Lauffs: „Vražja misel“. — II. Opera in opereta. A. Foerster: „Gorenjski slavček“, opera v treh oddelkih. — Viktor Parma: „Hram Venere“, opereta v treh dejanjih. — G. Puccini: „Madame Butterfly“. — Saint-Saëns: „Samson in Dalila“. — Massenet: „Werther“. — W. A. Mozart: „Cosi fan tutte“ in „Čarobna piščalka“. — H. Marschner: „Jan Heiling“. — Karel Goldmark: „Sabska kraljica“. — O. Strauss: „Valčkov čar“. — Karel Weiss: „Revizor“. — Ed. Lecocq: „Giroflé-Giroflá“. — Ed. Audran: „La Mascotte“. — L. Fall: „Dolarska princezna“.

Splošni pregled

† **Josip Šuman.** Dne 15. septembra je v Dragi pri Lovrani nenadoma preminil bivši deželni šolski nadzornik na Kranjskem in zaslužni slovstvenik slovenski, dvorni svetnik Josip Šuman. Torišče njegovega slovstvenega delovanja je bilo jezikoslovje, s katerim se je bavil do svoje smrti. Rajnik ima mnogo zaslug tudi za probujanje narodne zavesti na Spod. Štajerskem, kjer se v svojih mlajših letih, dasi c. kr. profesor, ni strašil nastopati kot govornik na ljudskih shodih ter izpodbujati narod k napredku. Tudi slovenske igre je pomagal uprizarjati v Ljutomeru ob času, ko je bila naša dramatična umetnost še v povojih. Časten mu spomin!

Osemdesetletnica Tolstega. Dne 10. septembra je praznoval svojo osemdesetletnico veliki apostol ljubezni in genij slovanski, Lev Tolstoj. Ob tej priliki je izšel v Moskvi almanah, ki obsega poleg druge primerne vsebine tudi sodbe najodličnejših mož sveta o Tolstem. Kot žalosten dogodek ob tem izrednem slavlju je zabeležiti dejstvo, da je bilo prepovedano uprizarjati v proslavo pesnika njegove drame. Naj bi mu bilo dano doživeti popoln preporod mogočne Rusije, za katere prosveto je toliko storil v svojem življenju!

„**Slovenska Matica**“. Knjige „Matice Slovenske“ se pridno tiskajo in izidejo letos brezdvomno okoli 1. decembra. Funtkov prevod „Fausta“ je že natisnjen in Trubarjev „Zbornik“ bo kmalu končan. V „Zborniku“ izide med drugim obsežna izvirna študija dr. Čerina: „Pesmi slovenskih protestantskih pesmaric, njih viri in uporaba“ (z notami vseh pesmi in s faksimili treh), nadalje študija profesorja Kovačiča o kulturnem stanju Iz točne Štajerske v XVI. veku, Steklasova razprava o protestantizmu v Istri, v Metliki in Hrvaški, Pintarjeva razprava o etimologiji „Raščice“, mnogo beležk itd. Uvod je napisal dr. Ilešič. Knjiga tudi prinese sliko Trubarjevo, dalje Vergerijevo, Flacijev, Krištofa Würtemb., škofa Bonoma, Ungnadovo, Znojilškovo ter sliko Trubarjevega epitafa. — Želeti je, da gg. poverjeniki in člani čim preje pošljejo članarino, kakor zahtevajo pravila.

„**Otrok**“. Pod tem naslovom je priredilo „Splošno slovensko žensko društvo“ v „Narodnem domu“ v Ljubljani razstavo, ki je jako poučna, napravljena v celoti zelo ugoden vtisk ter priča o umetniškem okusu prirediteljic. O razstavljenih stvareh je izšel poseben seznamek z raznimi primernimi sestavki poučne in beletristične vsebine.

Listnica uredništva. Gospod V. V. v Ljutomeru. Vprašali ste nas, pod katerimi pogoji sprejemamo v list članke, romane, pesmi etc. Kakor videti, ste vsestransko delaven pisatelj, ki si ga je treba pridobiti. Vedite torej: poglavitni pogoj, da sprejmemo kaki spis v naš list, je ta, da je dober. Vse drugo je potem postranska stvar.





Narodna knjigarna

v Ljubljani, Jurčičev trg št. 3

se priporoča slav. občinstvu za dobavo **knjig vseh strok** in **vseh jezikov** ter za **naročevanje vsakovrstnih nepolitičnih časopisov**.

Z „Narodno knjigarno“ združena

**trgovina s papirjem, pisalnimi in
— risalnimi potrebščinami —**

je preskrbljena z najizbornejšim blagom in priporoča vsakovrsten **papir**: kancelijski, konceptni, pismeni, ministrski, dokumentni, ovitni, barvani in za pisanje na stroj; ima svojo bogato zalogo

krasnih kaset pisemskega papirja,

veliko izbiro vsakovrstnih svinčnikov, peres, peresnikov, radirk, čopičev, črnih, barv, kred itd. ter vse risarske in slikarske potrebščine zlasti za realce in gojence obrtne šole.

Nadalje je v zalogi bogata izbira

— trgovskih knjig —

vseh vrst v različni vezbi, istotako **notezov, beležnic, kupnih knjižic** in sploh vseh potrebščin te stroke.

